RADOM, Szwarlikowska 20.

„RADOMER-KIELCER LEBEN" 33 (173) „Należytość pocztową uiszczono ryczałtem." פרייז 25 גראָשען פיערטער יאָהרגאַנג

ראַדאָמער-קעלצער לעבען

היינט 10 זייטן.

אדרעס

פון „ראַדאָמער-קעלצער לעבען"

Redakcja i Administracja
„Radomer Kielcer Leben"
Radom, Szwarlikowska 20.

Oddział w Kielcach.

אַנאָנסען פרייז!

איין מילימעטער שורה: פאַר'ן טעקסט 20 גר.
" " " אין " 40 "
" " " נאָכן " 18 "
די ערשטע און לעצטע זייט ענטהאלטן 8 שפאַלטען
אין טעקסט 4 "

ראדאם פרייטאג כח מנחם אב תרפ"ז ●● פאַר'ן אינהאַלט פון טעקסט און די אַנאָנסען איז די רעדאַקציע נישט פעראַנטוואָרטליך ●● 26-go sierpnia 1927 r.

טעאַטער „ראָזמאַיטאָשטשי"

גאַסטשפּילן פון דער פעראייניגטער יודישער טרופּע פון יודישע אַרטיסטען פעראיין אין וואַרשע אונטער דער לייטונג פון א. ג. קאַמפּאַניעיעץ.

מיט'ן אנטייל פון די גוט בעקאַנטע אַרטיסטען: אַדאָלף בערמאַן און שלמה הערשקאָוויטש

ווי אויך פון: לאה קאַמפּאַניעיעץ, ר. ראָזען, אננא ציווליך, רחל נירענבערג, סאַניע סעגאַל.

מ. וואַ: א. קאַמפּאַניעיעץ, שמואל גאָלדפאַרב, לעאָן נירענבערג, ישראל קאַמפּאַניעיעץ, קלפן גוטמאַן, מאַטקאָו, י. וואַגנער א. א.

נייעס! דער גרעסטער שלאַגער פון דער לעצטער צייט פּרעמיערע!

שבת דעם 27-טן און זונטאג דעם 28-טן ה. ח. ווערט געשפּילט

די מאַמע פון דער וועלט

פּיעסע אין 4 אַקטען מיט געזאַנג און טענץ פון י. זלאַטאָרעווסקי
הויפּט-ראָל מד' לאה קאַמפּאַניעיעץ

קאָלעגיום רעזשי: ביהנע לייטונג י. קאַמפּאַניעיעץ געשעפטס-פיהרער ל. נירענבערג מוזיק לייטונג הערץ-רובין.

בילעטען פריהער צו בעקומען אין טראַפיק ביי ה' צווייגהאַפטיג לובלינער 9

אכטונג קעלץ! מאָנטאַג דעם 29 אין טעאַטער פּאַלאַץ

נאָר איין פאָרשטעלונג אונטער'ן לייטונג פון א. ג. קאַמפּאַניעיעץ
ס'ווערט געשפּילט די מאַמע פון די וועלט

Niniejszem wyrażam serdeczne p o d z i ę k o w a n i e p. **dr. ak. WRONSKIEMU** za troskliwe i umiejętne obchodzenie się przy porodzie dziecka mojej córki.

Z poważaniem

SZ. BIALSKI.

לנינה שפיזמן וירוחם גינדל, עכו ארץ-ישראל
ברכה לבבית ליום נשואיכם
מאחלים חיי אשר בארץ-ישראל העובדת

איזמן רגינה — חיט מנחם
רצ'מורה רבקה — כ"ץ צבי
בלטמן אריה

צו דער חתונה פון אינזער לאַנגיעהריגען מיטאַרבייטער
ה' אליעזר ניסענקערין מיט פרל' מאַניע קאַפּפערמינץ
ווינשען מיר זיי א עזיגעס גליקליכער צוזאַמענלעבען
I. M. EISENBERG i S-ka Kielce.

די דירעקציע פון דער קאָעדוקאַציע-גימנאַזיע מיט רעגירונגס רעכט

„פּשיאַטשול-וויעדזי" — אין — ראַדאָם.

מאַכט בעקאַנט, אַז די איינשרייבונגען פאַר ניי-אריינטרעטענדע שילער אין דער הסטעמפּנע ביז דער זיבעטער קלאַס איינשליסליך נעמט אָן די קאַנצעלאַריע פון גימנאַזיום ביז'ן 28 שערפּיען ה. י.

צו די ביטע בעדאַרפט מען צולייגן א געבורט'ס-מעטריקע, א אימפּונגס-שיין און עווענטועל א שול-צייגניס.

דירעקציע.

„DLA ZNAWCÓW"
najwyższy opatentowany gatunek gilz
z trzema watami oraz ustnikiem bezdrzewnym
p o l e c a:
fabryka gilz i bibułek
M. PASCHALSKI,
Radom.

נייעס! — נייעס!

אז שילער און שילערינס פון רעגירונגס פאָלקס-שולען און מיטעל-שולען זאָלען פּראַציגען ווערען אינ'ם גייסט פון תורה, נביאים, העבּרעאישע שפּראַך, ליטעראַטור, געשיכטע א. ז. וו. כדי מיט דעם זיי צוצובונדען צו דער גאָלדענער קייט פון אונזער הערליכער היסטאָרישער פערגאַנגענהייט און אזוי נאָך נישט פערפרעמד ווערען פון דער יודישער נאַציאָנאַלער אַבשטאַמונג. און אום צו ערמעגליכען יעדען פאָטער און מוטער, אז זייערע קינדער זאָלען געניסען פאַר זעהר צוגענגליכע פּרייזען פון די אויבענדערמאָנטע נויטווענדיגע למודים, אַהן וועלכע קיין שום יודיש קינד קאָן זיך נישט בעגעהן, עפען איך קורסען **העבּרעאיש** פאַר אנפאַנגער און אָנפאַנגערינס, ווי אויך פּערפאַלקאָמונגס-קורסען.

די קורסען וועלען איינגעטיילט ווערען לויט בעזונדערע גרופּעס איינגעטיילט, אין צופּאַסענדיג זיך לויט'ן קענטניס פון יעדען שילער אין שילערין.

אויף די קורסען וועלען געשאַפען ווערען גרופּעס ספּעציעל פאַר קינדער פון **יונגען עלטער**, וועלכע קענען נישט לעזען און שרייבען. אויפ'ן פערלאַנג פון די יעניגע עלטערן, וועלכע ווילען, אז זייערע קינדער זאָלען זיך קאָנען יודיש שרייבען וועט ווערען פאַר זיי, חוץ די העבּרעאישע למודים, אויך אונטערריכטעט ספּעציעל די יודישע שפּראַך.

אויף די **פּערפאָלקאָמונגס-קורסען** וועט אויך ווערען געלערענט תלמוד, **אגדות ישראל** און אנדערע וויכטיגע יודישע למודים.

די קורסען פאַנגען זיך אָן דעם 4-טען חרזשעשין. איינשרייבען קאָן מען זיך פון 26 דיזען מאָנאַט טאָג-טעגליך פון 3—6 אָוונד אין די קאַנצעלאַריע פון די קורסען **וויטאָלדאַ 11.**

אנמערקונג: פאַר די שילער און שילערינס, וועלכע לערנען זיך אין די נאָך מיטאָג שעה'ען אין די שולען, וועלען זיין פאַר זיי טעטיג די קורסען אין דער פריה.

ל. מילמאַן.

צי איז אין ראדאם פאראן א יודיש-וועלטליכע קהלה, אדער א פערעלטערט מתים-שטיבעל?

ס'איז שוין יעצט מעהר קיין ספק נישט. אז דער ארגאניזם פון יעצטיגען גמינע-וועזען האט פערלוירען יעדע לעבעדיגע פונקציע פון אימפולסיווע טרייב-קראפט. די גאנצע לופט און די אטמאספערע, וואס האט זיך אויסגעשפרייט אין חלל, אין רוים פון די גמינע-ווענד שמעקט מיט ליטער בר-מינן-ריח. דער גאנצער פראגראם פון דער גמינע-טהעטיגקייט איז אויסגעפולט פון אנהויב ביז'ן סוף מיט מתים און שחיטה. דאס חד-גדיא-שפיעל פון „ואתא מלאך המות ושחט לשוחט". שאנצט דארט א קאראהאד. וועמענס רעשיגע קולות עס שרייען איבער אלע גאסען פון אונזער שטאדט.

ס'איז אבסאלוט איבריג די אינטערפרעסאציע און די בולט'ע אויסטייטשונגען ארום די אנגעצייכענטע פונקציען אין גמינע-פראגראם. ס'וועט בלויז גענוג זיין צולאזען קומען צום ווארט די פאקטען גופא און זאלען זיי אליין רעדען און דערצעהלען פון די „גרויסע" מעשים, וואס די ה"ה פון דער היינטיגער גמינע האבען אויפגעטוהן.

ווי אזוי זעהט אויס די פיהרונג אין „ווידזיאל פאגזשעבאווי"ז

די בית עלמין-אבטיילונג ביי דער גמינע איז איבערגעגעבען א פערזאהן, וועמענס אויפפיהרונגען עס דערמאנען שיער נישט די בעקאנטע געשיכטעס פון די קורטשעווער חברה קדישה-לייט און די וואורקער מתים-ציהער'ס. קומט א ארימער פשיטעער יוד, וואס בעט זיך א אומזיסט שניקעל קרקע פאר זיינס א געשטארבען קליין קינד, ווייל ער האט נישט א פרוטה. קאן ער נישט בעשטעהן און פאדערט דורכאויס 10 ז"ל. זאל דער יוד באדיי געהן צונויפקלויבען נדבות און דאס געלד מוז זיין. שטארבט א ראדאמער אנגעזעהענער חסידישער יוד, א יוד א תלמוד חכם, א געוויסער יעקב הירשפעלד, וואס האט זיך אלע זיינע יאהרען מיט נויט-שווייס מפרנס געווען פערלאנגט ער 100 ז. און ס'ארט איהם וועניג. וואס אזא סומע איז כלל נישט בנמצא ביי דער איבערגעבליבענע פאמיליע.

מיט א געוויסע צייט צוריק האט מען אין שטאדט פיל גערעדט וועגען דעם פאקט, וואס ציהערענדיג עס חאפט ממש אן א גרויל. מ'האט דערצעהלט, אז צים זעלבען פערזאהן האט זיך געווענדעט א פרוי און געבעטען נישט טייער צורעכנען איהר פאר די קרקע פאר איהר געשטארבען 5-יעהריג קינד האט ער געענטפערט: ביי מיר איז איין פרייז, מיינע טוועגען קאנט איהר פאר'ן זעלבען געלד ברענגען א 18-יעהריגע טאכטער.

ווען מען מאכט דעם ראזיגען העלד אויפמערקזאם וועגען זיין נישט ריכטיגער האנדלונג און מען קריגט זיך מיט איהם איז זיין ענטפער: איך האב שוין בעגראבען עלטערע פון אייך. —

די דאזיגע אונדערהערטע אויפפיהרונגען ווארפען א געוויסע שיין אויף די ענטדעקונגען. וואס זענען געמאכט געווארען אויף דער לעצטער זיצונג פון קהלה-ראט. אז דער זעלבער דאזער האט א לאנגע צייט צוגעשטעלט לייוונט אויף תכריכים פאר דער זעלבער ב"ע-אבטיילונג. די „סארגאוויסקא" ארום די קרקעות-טראנזאקציעס איז שוין באלד א פערשטענדליכע זאך: אויב מען שטעלט צו לייוונט און מ'פיהרט מסחרים אין „ווידזיאל פאגזשעבאווי" קאן מען נישט זיין סענטימענטאל און מיטפיהלען יענעמ'ס לאגע. מסחר איז נישט פילאנטראפיע. די סוהרישע פסיכאלאגיע איז: וואס מעהר צו לייזען, וואס א גרעסערער פדיון און וואס מעהר קונים — נישט אויסגעשלאסען ביי וועלכען מסחר ס'זאל נישט זיין...

מיט עקעל שאקעלט מען זיך נאך היינט אפ פון די פארצייטישע חברי-קדישות. וואס האבען „פערזעצט" די קארפען-קעפ פון שטאדט און געטרונקען אין די „באווארעס" אויף זייער חשבון בעת יעניע ראבען נאך געלעבט. ווי אזוי ושט ברויך מען זיך בעציהען צו דער [illegible] רעפארמירטע און פארט-געשריטענע גמינע אונזערע וואו אין ב"ע-אבטיילונג ווערט געטריבען א האנדעל מיט תכריכים?

דאס אין וואס אנבעלאנגט די טויטע. מיט די בעדערפענישען פאר די לעבעדיגע שטעהט עס נאך [illegible].

די ציגעזאגטע פאלקס-קיכען האבען אונזערע קהלה-לייט אבגעווארפען. קיין גענעהריגע גמילות-חסדים קאסע, וואו עס זאל זיין א ארט פאר בכבוד'ע סוחרים און בעלי-מלאכות האט מען גיט געשאפן. וועגען א האנדווערקער וואו שכאט ביי ד"ר ת"ת פון דעם איז קיין רייד נישטא.

פארדאס בעהאנדעלט מען די שטאט-צאהלערס גאר אויף א העדליכען אופן. קומט א עטאט צאהלער און בעט זיך פונאנדערצולייגען דעם געשטעלטען שטייער פון 400 זל. אויף ראטעס בעקומט ער אנשטאט אנ'הנחה—בעטש. געגען איין עטאט צאהלער וואס א גמינע-סעקרעטאר האט געפאטשט האט מען צונויפגעשטעלט א פראטאקאל און מען האט בעשלאסען איהם איבערצוגעבען צום פראקוראר.

בעט זיך א ראזאר, א דעמאקראטישער, וואס האט אין זיך געוויסע און א געפיהל פאר פראנטיארטליכקייט: רבותי, לאמיר נישט מאכען קיין גרויסען בודזשעט און לאמיר בעסער פערקלענערען דעם עטאט-אבצאהל. די צייטען זענען דאך שלעכט, און מיר זענען

הינטער די קוליסען פונ'ם אמאליגען מאגנאטען-לעבען אין ראדאם.

5. פון מלך אביון.

נאכ'ן ארויסבעקימען דורך דער פערמיטלונג פון אבער-לייטענאנט די ערלויבניש, פון דער עסטרייכישער אקופאציאנס-מאכט אויף צו רעקווירירען אלע פון דער זייט געשמוגעלטע פעל, האט דער ראדאמער לעדער-פאבריקאנט ה' ב. עס קאמפ. אונטערגענימען א יאגד אויף אלע זייטיגע נישט לעגאלע אין נעהיימע לעדער-פאבריקלעך און „ווייקארניעס", וואס זענען בעת דער עסטרייכישער אקופאציע געווען פערשפרייט אין פיעל קעלערס, בוידעמס און קאמערען פון אונזער שטאדט.

דער ה' ב. האט אליין נישט רעקווירט. ער האט עס געמאכט קלוג און זעהר לייטיש. אום כדי נישט ארויפצוווארפען אויף זיך דעם קלענסטען ספק פון חשד, אז ער האט א חלק אין די קאנפיסקירטע און רעקווירירטע פעל ביי די ארימע פעל-שמוגלערס און לעדער-פאבריקלעך, האט ער אונטערגעשטעלט היימישע געניבטע אגענטלעך, אזעלכע, וואס האבען קיינמאהל אין זייער לעבען נישט געהאט קיין שום שייכות צום לעדער-מסחר, אז זיי זאלען אויסשפירען אומעטום און שמעקען אין אלע פערווארפענע ווינקעלעך, אויף די פעלדער ארום די ראנאטקעס און אין די פערדעכטיגע הויפען, וואו מען שמוגעלט פעל, אדער מען ווייקט ערגיץ וואו פעל אויף אויסצוארבייטען לעדער. און נאכדעם ווי זיי וועלען עפיס ענטדעקען זאלען זיי גלייך דאס איבערגעבען און אנווייזען די עסטרייכישע פינאנצען, זיי זאלען דארט אהין, אין דורכפיהרען די רעקוויזיציעס.

איבער די דאזיגע היימישע אגענטען איז געווען געזעצט די ראדאמער שמוגלערקע פרוי ג. א חוץ איהר פראצענט פון שותפות. האט זי אויך צוזאמען מיט די אגענטען בעקומען „קאפ-געלד". דאס הייסט, או פון יעדען ענטדעקטען שמוגעל האט זי בעקומען נאך א געוויסען פראצענט אלס צולאג. האט טאקי פרוי ג. געארבייט מעשים און זי איז געווארען ביים ה' ב. דער גאנצער אויפטהוער און דעה-זאגער.

דער מאדאם ב. האט גארנישט געשמעקט וואס די פרוי ג. איז געווארען א גאנצער יוצא ונכנס ביי איהר שטוב וואו זי האט אומעטום א פרייען צוטריט. גאר בעזונדערס האט זי געהאט שמערצליכען פערדרוס, וואס פרוי ג. איז פלוצלינג געווארען מיט איהר מאן, דער ה' ב. באן-בראט אין וואס זיי האבען צווישען זיך עפעס צו-פיעל געשעפטען. מאדאם ב. האט אין דער שפאגעל נייער און פרישע שטוב-איינגעהערין געזעהן א געפעהרליכען קאנקורענט און זי האט טאקי געציטערט פון גרויס שרעק, אז פון די ביזנעס און די געשעפטען בעציהונגען זאל דאס דאזיגע פארל אמאל נישט צו-ווייט פערפאהרען... און דער קאנטאקט צווישען זיי ביידע זאל אמאל נישט א. ספארען איהר צום שאדען...

און מאדאם ב. האט ווירקליך קיין טעות נישט געהאט. איהר שרעק און חשד האט זיך געהאט אויף וואס אנצולעהנען. די בעציהונגען צווישען ה' ב. מיט דער פרוי ג. זענען פון געשעפטליכען האראקטער איבערגעגאנגען מיט א זעהר שנעלען טעמפא אין א פייערדיגע ליעבע. פרוי ג. איז געווען גענוג

דאָך נאָר נישט מעהר ווי שלוחים פון אונזערע וועהלער, פאר וועלכע מיר מוזען אָבגעבען א דין וחשבון און פאר וועמענס טובה מיר זענען דאָ אהערגעשיקט געוואָרען — ענטפערט איהם א צווייטער פרנס: א דאָזאָר טאָר זיך נישט רעכענען מיט דער שטאָדט כל זמן מיר זענען, זענען מיר. כל זמן מיר זענען דאָזאָרעס האָבען מיר די מאכט, שפּעטער האָט מען א ברירה אונז מעהר נישט צו וועהלען. —

און וואָס דאַרף מען בעסער, אפילו דער פּרעזעס בכבודו ובעצמו, וועלכער דאַרף לויט זיין שטעלונג וואָס ער פאַרנעמט האַלטען דעם גלייכגעוויכט און זיין אין א גלייכע מאָס טאַקטיש אין זיין בעציהונג צו אַלע פראַקציעס אָהן אונטערשיד. איז אנשטאָט אָבצוהיטען אָט די געפּאָרערטע פון איהם עלעמענטארע פּרינציפּען, איז ער דורך אין דורך טענדענציעז און איבט אויס זיין איינפלוס און זיין פּריזעסור מאכט אויף יערען מין פאָרשלאַג, וועלכער איז נאָר איהם לרצון.

ער פּאַזאַייזירט נאָר יענע פראַקציעס, וואָס האַלטען מיט איהם און דערשטיקט פשוט יעדען פערלאַנג פון די אמת'דיגע דעמאָקראַטישע עלעמענטען אין גמינע אויסנוצענדיג די גליקליכע געלעגענהייט, וואָס זיי זענען אין דער מינדערהייט. אפילו מיטגלידער פון זיין אייגענער פּאַרטיי-פראַקציע בעקעמפט ער מיט זיין פּרעזעסאָרישען כח, אין פאַל ווען יענע זענען געגען איהם און זיי פערטיידיגען די גערעכטע זאַך.

אנשטאָט צו לאָזען קומען צום וואָרט און צוגעבען די מעגליכקייט יעדער פאָרשלאַג זאָל ברייט בעהאַנדעלט און קריסטאַליזירט ווערען, כדי יעדער פון די ראַט-מיטגלידער זאָל זיך קאָנען שאַפען א געוויסען בעגריף און קאָנען בעוואוסטזיניג און אויף קלאָר אורטיילען ביי דער אָבשטימונג, ווערט פיעל מאָהל דורך מאַניפּולירענדיגע אויפטהוען אָנגענומען דאָס לשון ביי די עהרליכע און אויפריכטיגע דאָוואָרעס. וועלכע מוזען, קריצענדיג מיט די ציין, פערשווייגען, מ'זאָל זיי נישט פאַרוואָרפען, און פּעטערייען, אז זיי זענען אויסען סקאַנדאַלען.

מען דאַרף נישט זיין קיין גרויסער פּאַרלאַמענטאַריער, אז ארויפקומענדיג אויף א זיצונג פון קהלה-ראַט זאָל מען די דאָזיגע טענדענצען און די פון פאַראויס-בעשטימטע כוונות באַלד נישט קאָנען בעמערקען און תופס זיין.

דער דעספּאָטיזם, די דיקטאַטור פון אָט דער פאַרלויפיג-הערשערישער מעהרהייט אין דער היינטיגער גמינע געהט איבער יעדער גרעניץ און דערמאָנט אָן די אַלטע אָבגעלעבטע גמינעס פון 150 יאָהר צוריק. ווען זיי האָבען זיך געהאַלטען אויפ'ן כח פון תקיפות און חוזק ידו אָן יענע צייטען, ווען די מאַסע איז געלעגען איינגעקורטשעט בשפל המצב אין מורא געהאַט א פּיפּס צו טהון. און ענדליך אָן די אַלטע פערעלטערטע קהל'שע מתים-שטיבלעך.

זאָל איינמאָהל פאר אַלע מאָהל געגעבען ווערען א ענטפער, וואָס פאַר א גמינע האָבען מיר. א וועלטליכע צי א פערעלטערטע מתים-שטיבעל? אויב דאָס לעצטע, וואָלט דאָך גענוג געווען איין קליין שטיבעל מיט א שילדעל: „דאָ פירט מען דורך די סוידכ-פאָרמאַליטעטען". צו וואָס דאָס אויסהאַלטען אזא גרויסען און ברייט-פערצווייגטען סעקרעטאַריאַט און דאָס צאָהלען 600-ער זלאָטעס א חודש פּענסיע?

ב. צוויג.

Kino „ODEON" w Radomiu.

Od 22 Sierpnia 1927 roku

Arcydzieło sztuki Kinematograficznej

p. t.

Osnute na tle głośnej powieści

WIKTORA HUGO

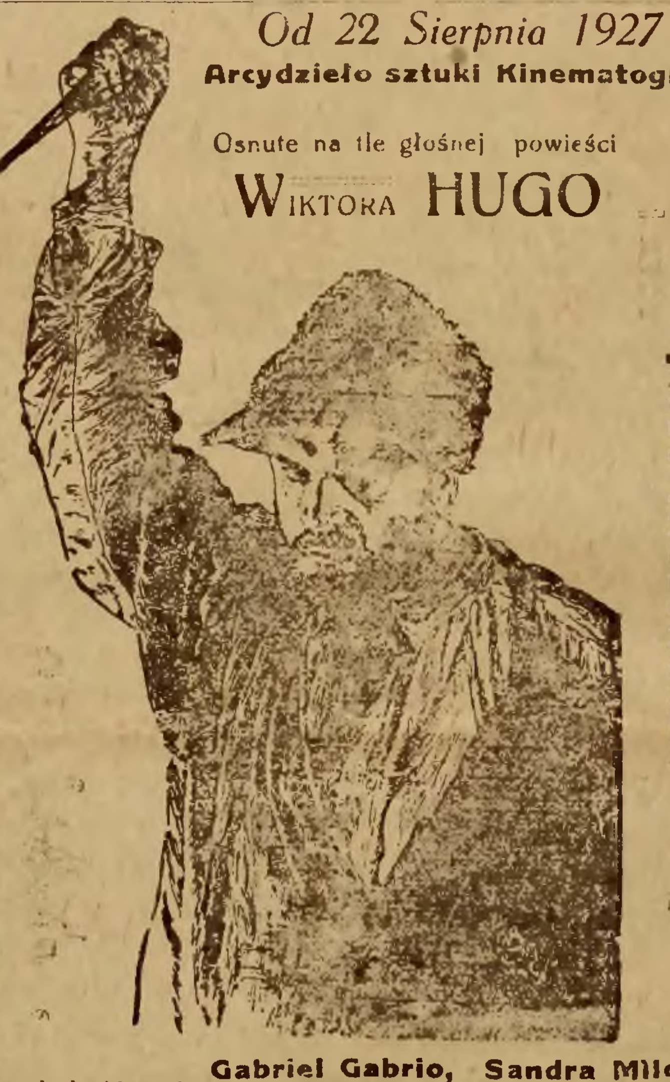

NĘDZNICY

(LES MISERABLES)

w rolach głównych: **Gabriel Gabrio, Sandra Milowanow, Jan Toulout, Paul Jorge, G. Saillard.**

PIERWSZE DWIE SERJE DEMONSTROWANE RAZEM.

רייצענד און שיין. און אויסער די מעלות האָט זי געקענט ממש פער'כשופ'ען מיט איהר געשליפען מויל און מיט איהר וואונדערליכער בריה'שקייט און קלוגשאַפט.

פרוי ג. האָט געהערט צו יענע טיפּען פרויען, וואָס בעזיצען דעם כח צו פערבלענדען די מענער און זיי אזוי קינציג אָבצונארען און אויסנוצען, אז יענע זאָלען עס גאָרנישט דערקענען און זיי זאָלען אבסאָלוט נישט צווייפלען, אין דער עהרליכקייט פון זייער ליעבע. פרוי ג. האָט אין א גאָר קורצער צייט דערקענט אַלע שוואכע זייטען אין חאַראַקטער-אייגענשאַפטען פון ה' ב. מיט איהר קלוגען, דורכדרינגליכען בליק האָט זי גלייך בעמערקט, ווי ה' ב. שענקט איהר די גרעסטע אויפמערקזאַמקייט און ווערט ממש וואָס א מאָהל מעהר ענטציקט פון איהר.

זי האָט די סיטואציע גוט אויסגענוצט און איהר ערשטע אויפגאַבע איז געווען וואָס מעהר צו פעראינטריגירען און אריינצוציהען איהם אין א ליבעסנעץ, אויף אזוי ווייט, אז ער זאָל ביי איהר דעם קאָפּ פערלירען און דאָס האָט זיך איהר גאַנץ לייכט איינגעגעבען.

פרוי ג. האָט שוין אזוי געמאכט. אז אַלע ענינים, וואָס זי האָט געהאַט דורכצורעדען זיך מיט'ן ה' ב. זאָל פּאַרקירט מען אונטער פיער אויגען און אין א ספּעציעל אָבגעשלאָסענעם צימער. אז קיינער, א חוץ זיי, זאָל דאָרט אהין נישט אריינגעלאָזט ווערען. און אזעלכע געשפרעכען האָט זי געהאַט מיט'ן ה' ב. יעדען טאָג און דוקא אין די שפּעטע נאַכט-שעה'ן. דעמאָלט האָט זי איהם כלומר'שט איבערגעגעבען אַלע בעריכטען פון איהרע אויפזוכען ארום דעם שמוגעל א גאַנצען טאָג. אין אין דער צייט האָט זי זיך בעמיהט צו ערשיינען פאר ה' ב. אין די רייצענדסטע פּאָזעס. זי איז געזעסען אויף איהר גאַנצען קערפּער בעשמעקט פון פער'שכור'ונגס-דופטען, באַלזאַמען און פּערפומען, וואָס האָבען בערויעט מיט זייער געשמאַק און בשמים-ריחות אַלע תאוה פערלאַנגען און צוברויזט אַלע פערבאָרגענסטע סטרונעס פון די ליידענשאַפטליכע בעגעהרען. פרוי ג. איז דאַן געווען אָנגעטהון אין דעם שענסטען, וואָס זי האָט פערמאָגט. איהר שוואַרצער קאָפּ געקרייזעלטע לאָקען זענען געווען אויפגעקעמט און געגלאַנצט מיט זייער סאַמענטער צובלישטשעטקייט, ווי זי וואָלט אַלס כלה זיך צוגעגרייט צום בעזעצענס. זי איז געווען אזוי טיעף דעקאָלטירט, אז גרויסע טיילען פון איהרע אויסגעטאַקטע אקסלען האָבען מיט זייער אנגעפּודערטער פוכיגער ווייכקייט געשוימט דאָס וואכער אין מויל פון ה' ב. און זיינע ליפּען האָבען ווי ביי א דורשטיגע חיה געצויגען אהין... ער האָט אָבער נישט געהאַט צו דעם קיין מוטה. דאָס האַלטן זיך פון דערווייטענס פון פרוי ג. האָט איהם אָבגעשטויסען דער געדאַנק ער זאָל זיך צו איהר דערנעהנטערען. ה' ב. האָט ביי זיך געטראַכט, אז ער וואָלט זי דערמיט געווען טיעף בעליידיגט. אין מאָקי דער צנועה'דיגער אַנשטעל און די צוריקגעהאַלטענקייט פון פרוי ג. האָט איהם נאָך מעהר גערייצט און ווילד געמאַכט.

פרוי ג. האָט דאָס אַלעס גוט פערשטאַנען און זי האָט איהר צנועה'דיגע ראָליע אויסגעצייכענט געשפּיעלט. אָבער זעהענדיג די צופיעל נישט-דרייסטקייט פון ה' ב. און גלייכצייטיג זיין אונרוהיגען צוגליהטען תאוה לוסט האָט פרוי ג. פון איהר זייט געמאַכט

דעפ. מ. פראסטיג.

ווי אין יאהר 1913...

צי זענען מיר אין דער לעצטער צייט צו נערוועז, אדער עס פילט זיך טאקע איצט אין דער לופטען דער ריח און די שפאנונג פון דעם יאהר 1913?

איצט ווי דאמאלס — גיואלדיגע מיליטערישע צוגרייטונגען, וועלכע קאסטען אב דאס בלוט פון דער פאלקס ארבייט. א וועט-קאמף צווישען כמעט אלע גרויסע מלוכות, ווער עס וועט פריהער שטארקער און מעהר צוגעגרייט זיין מיט קריגס-שיפען, אעראפלאנען, גיפטיגע גאזען; א נערוועזע פאליטיק און דיפלאמאטיע, וואס זוכט אלץ נייע פערבינדונגען; אומצופרידענקייט פון די פעלקער, וועלכע קאן איטליכען מאמענט דורך עפעס א פלוצלונדיגען פונק אנגעצונדען ווערען צו א מוראדיגער שרפה פון בלוטיגע מלחמות.

אין קאליש ביים לעגיאניסטען צוזאמענפאהר ווארענט יוזעף פילסודסקי, אז היינט-מארגען קאן פוילען ווידער אוועקגעשטעלט ווערען פאר א גאר ערנסטער צייט; דאס באלשעוויסטישע רוסלאנד רוהט נישט אין דער פראפאגאנדע צו צעפלאקערען א פייער, וואו נור דאס איז מעגליך; קיין אונגארען ווארפט אריין דער שאוויניסטישער אויפהעצער און אויפרייצער, דער ענגלישער לארד ראדערמיר, א פונק וואס קאן אונטערצינדען די דערהיצטע מאד'ארען: ער זאגט זיי צו, אז ענגלאנד וועט פאדערען די ענדערונג פון זייערע גרעניצען און וועט ווידער אונגארען גרויס מאכען.

דאס מיסאלינישע איטאליען גיצט זיך פערשפרייטען אויף די ברעגעס פון מיטעללענדישען ים און ערקלערט, אז זי וועט דאס טון, נישט קוקענדיג אויף קיין שום מניעות.

פראנקרייך האט א פריינדשאפט-אפמאך מיט דייטשלאנד און ענגלאנד און דאך שאפט זי א געזעץ, וואס מאכט פון גאנצען פאלק איין גרויסע צום קריעג צוגעגרייטע ארמעע.

אימעטום אין דייטשלאנד און אין פראנקרייך, אין רוסלאנד און אין פוילען, ווערט שוין יעדער יונגסטער שיליונגעל סאלדאטיש אויסגעבילדעט און מיליאנען געהען אוועק אויף דעם, וואס וואס מיר רופען דא ביי אונז „פשיכבאסאביעניע וואיסקאווע" (מיליטערישע צוגרייטונג).

ווער וועט אויפהאלטען דעם שטורם, וואס קומט? דער פעלקער-בונד איז שוואך, מאכטלאז; קיינער קוקט זיך איצט נישט מטהר אום אויף זיינע בעשלוסען און מען איז ווידער צוריק געגאנגען צו דער אלטער פאר מלחמה-מעטאדע צו רעדען אונטער פיר אויגען, צו געהיימער דיפלאמאטיע; ענגלאנד איז איצט די אממייגסטען בעאינטערעסירטע אין דער עקזיסטענץ פון פעלקער-בונד, האט איצט מיט זיך אליין גענוג צו טוהן; רוסלאנד בעדראהט די ענגלישע אינטערעסען אין כינא און אינדיען און אמעריקא וויל ביי דער ענגלישער אימפעריע אוועקרייסען איהר ביז איצטיגע הערשאפט אויפ'ן ים; נישט רוסלאנד און נישט די אמעריקאנער פעראייניגטע שטאטען געהערען נישט צום פעלקער-בונד — טא צו וואס זיך ווייטער אזוי אנשטרענגען אין זשענעווא?

איראפע איז ווידער קראנק; דאסמאל אפשר שוין טויט קראנק; בלויז אמעריקע איז נאך פון קיינעם מיט גאר נישט אפהענגיג און זי לאכט פון דער גאנצער וועלט.

מיר דא אין איירָאפע ווערען דערשטיקט דורך דער שווערער סאציאלער סכנה פון ארבייטסלאזיגקייט און אמעריקא פערמאכט די טויערען פון לאנד און קוקט זיך רוהיג צו צו אינזער טומעל און פערצווייפעלטען גערודער.

מיר דא אין פוילען האבען צרות מיט ליטא; ענגלאנד מיט רוסלאנד; איטאליען וויל צודריקען יוגאסלאוויע; אונגארן חלומ'ט וועגען א מפלה פון טשעכיען און רומעניע; דייטשלאנד ווארט אויף גוטע געלעגענהייטען — אלע, אלע מוזען מיר אבער איטליכעס יאהר צאהלען מיט'ן שווייס פון אונזער ארבייט, הונדערטער מיליאן דאלארען אמעריקא, ביי וועלכער אלע זענען פערשולדיגט ביז איבער די אויערען; פאלט טאקע צוזאמען דער מיטעלשטאנד אונטער דער לאסט פון הויכע שטייערען און די ארבייטער פיהרען א פערצווייפעלטען קאמף פאר זייער טריקענעם שטיקעל ברויט, אבי אמעריקע זאל צו דער צייט בעקומען זיינע פראצענטען און קאפיטאלען.

ס'איז ווי אין יאהר 1913; אין דער לופטען פילט זיך א נערוועזקייט, ווי פאר אן אויפרייס אין כאטש קיינער ווייסט נאך נישט, פון וואנען און ווי אזוי ער וועט קומען, מערקט אבער יעדער אויף איהר און איז זיכער, אז אט, אט און זעהן וועלען מיר דעם גאנצען שרעק פון פערניכטונג. אויפרייסען און בלוט שטראמען.

די נייעסטע און שעהנסטע
„טאפעטען"
אויף צימער-מאפעטירונג
בעדייטענד ביליג, פערקויפט
ש. שטיינמאן
ראדאם, לובלינער № 21
ביטע זיך צו ערקינדיגען!

דעם ערשטען שריט און אינ'ם געשפרעך, נאכדעם ווי זי האט איהם שוין געהאט גוט אנגעצייגען, איז זי ביסלעכווייז מילדער און מילדער געווארען און דער ערשטער אויסדרוק פון דערנעהנטערונג איז געווען, וואס זי האט בלויז פון-צייט-צו-צייט איהם א גלעט געטוהן איבער'ן קאפ מיט איהר צארט און אויסגעאיידעלט הענדטעל. זי האט מעהר נישט געברויכט און ה' ב. זעהענדיג אין דעם א סימן, אז אויך ער אימפאנירט דער פרוי ג. האט שוין לאנג נישט געווארט און אבגעענטפערט מיט הייס-אטהעמדיגע קישען, וועלכע האבען געהאט אזא ווירקונג פאר ביידע, אז אין יענעם אווענד האבען ביידע זיך געשווארען ליבע און געבענדיגט זיך די הענד אלס סימבאל פון א שבועה האבען זיי זיך פייערליך ערקלערט אז זיי זעלען זיך אייביג בלייבען טריי און איבערגעגעבען אין אז יעדער איינער פון זיי עגזיסטירט נאר פאר'ן צווייטען...

זייט יענעם אווענד זענען די נאכט-געשפרעכען געווארען אלץ אפטער און אפטער און זיי האבען זיך פערצויגען אינ'ם ספעציעלען אבגעזונדערטען צימער ביז אין דער האלבער נאכט אריין ווען די מאדאם ב. איז שוין לאנג געשלאפען און זיך שוין געהאט איבערגעוועקט צוליב דער אונרוהיגקייט, וואס איהר מאן האט זיך נאך אלץ נישט געלעגט און פיהרט נאך דאס געשפרעך מיט פרוי ג.

מאדאם ב. האט אזש פערקריצט מיט די ציין און די אייפערזיכט האט זי אויפגעגעסען.

איינמאהל ווען פרוי ג. מיט'ן ה' ב. זענען אזוי געזעסען אין דער שפעטער נאכט און זיי האבען מכלומר'שט געשמועסט וועגען די געמאכטע טראנזאקציעס... אין זייער אבגעשלאסענעם צימער, וואו מ'האט פערטרונקען מיט גיטען שאמפאן, איז אין הויז פון ה' ב. אויסגעבראכען א גרויס געוואלד, וואס האט אויפגעוועקט אלע שטיביגע, וואס זענען שוין געהאט לאנג געשלאפען. די אורזאך פון פלוצלינגען געוואלד איז געווען, וואס אין מיטען דער נאכט האט זיך מיט כח אריינגעריסען א ארימער יוד מיט זיין ווייב און 7 קליינע קינדער און די אלע אנגעלאפענע האבען אויפגעהויבען א גרויס-און-הימעלשרייענדיג געוואלד, אז מ'האט זיי קאניפיסקירט און צוגענומען דאס לעצטע ביסעל פערמעגען, די פאר געשמוגעלטע פעל, און לויט ווי די פינאנצען האבען געזאגט דארפען זיך אט די פאר רעקוויזירטע פעל געפונען אין דער פאבריק פון ה' ב.

די ארימע בדלות געווארענע פאמיליע האט זיך געוואלגערט אויף דער ערד, געוויינט און געיאמערט מיט ביטערע טרערען, אז דאס איז זייער לעצטע ביסעל פערמעגענס און אז אהן דעם בלייבען זיי אהן א ביסען ברויט אויף איבערצולעבען דעם מארגענדיגען טאג.

אויף די געוואלדען איז אויך אנגעלאפען מאדאם ב. זי איז ארויסגעשפרונגען פון בעט א האלב-נאקעטע און דערוויסענדיג זיך, וואס דא האט פאסירט איז זי געבליבען שטעהן ערשטוינט איבער דעם פאקט, וואס איהר מאן מיט דער פרוי ג. האבען צומאלט נישט געעפענט די טהיר אין זענען נאך געזעסען, אינוועניג פערמאכט. פון גרויס צארען און כעס האט זי גענומען שטורמען די טהיר ביז זי האט די טהיר אויפגעהאקט.

ביים עפענען די טהיר האט זיך פאר איהר בעוויזען אזא בילד, וואס האט אויף איהר אנגעזאגט א טויטליכען און קראמפהאפטען פיבער. זי האט נעמליך דערזעהן ווי איהר מאן דער

וואס הערט זיך אין ראדאם.

אינטערעסאנטע און שטורמישע זיצונג פון קהלה-ראַט.

דער ראַט בעשלאָסען אריינצוטראָגען א רעקורס געגען נאָמינירען דעם ה' קעסטענבערג אלס מורה הוראה — דער ענין פון די איבערגעריסענע אָפערטען דער ברען-פונקט פון די „טעמפעראמענט-פולע" דעבאטען — ענטדעקונגען פון דער האנדווערקער-פראקציע וועגען דאָזאָרעס אלס „גמינע-דאָקטאָרעס" פון הכריכים, ווייַן, מעבעל און וועגען דאָזאָרעס, וואָס פאַטשען די עטאַט-צאָהלער — פראָטעסט פון ראַט געגען דעם בעזוך פון ה' קעסטענבערג אין שחט-הויז — קאָנקורס וועגען נייע וואהלען אויף א רב.

פאַראכטאָגען דאָנערשטאג איז אין גמינע פאָרגעקומען איינע פון די שטורמישסטע און אינטערעסאנטע זיצונגען.

די זיצונג האָט אָבגעהאלטען דער ראַט, וועלכער איז דאָס מאָהל בעשטאנען פון 13 פרנסים, א חוץ די פערוואַלטונג'ס-מיטגליעדער.

דער סדר-היום האָט ענטהאלטען א ריהע פונקטען, וועלכע האָבען א צוזאמענהאַנג מיט די לעצטע געשעהענישען ארום דעם סקאַנדאַל פון די איבערגעריסענע קאָנווערטען פון די אר-כייס-אָזערטען; ארום דעם בעזוך פון ה' קעסטענבערג אין שחט-הויז, ווי אויך דאָס בעטראכטען דעם פונקט בנוגע דער ווענדונג פון ה' סטאראָסטא צו בעשטימען פאר'ן ה' קעסטענבערג אין גמינע-בודזשעט פון יאָהר 1927 א פענסיע אויס'ן יסוד, וואָס ער איז ערב דער מלחמה נאָמינירט געוואָרען אלס אזעלכער פון דער רוסישער גובערניאַלער מאכט.

באלד ווי די זיצונג האָט זיך אָנגעהויבען האָט דער פרעזעס בעקאנט געמאכט דעם ראַט מיט דער מעלדונג פון ה' סטאראָסטא צו בעשטימען א פענסיע פאר ה' קעסטענבערג אלס מורה הוראה. דערביי ערקלערט דער פרעזעס אז ס'איז נישט דערלאָזבאר, אז א מורה הוראה זאָל נאָמינירט ווערען פון דער סטאראָסטווא אָהן הסכם פון דער קהלה. אין זעלבען זין זאָגט זיך אויך ארויס ה' לעשטש און ס'ווערט אריינגעטראָגען א פאָרשלאג צו מאכען א רעקורס געגען דער נאָמינאַציע פון ה' סטאראָסטא.

איידער דער פאָרשלאג ווערט געשטעלט צו דער אָבשטימונג נעמט דער דאָזאָר ה' גאָלדבלום דאָס וואָרט און ער פערלאנגט, אז די ווענדונג פון ה' סטאראָסטא זאָל גענומען ווערען אין אכט, און בכדי אויסצומיידען ווייטערדיגע מחלוקות, זאָל מען דעם ה' קעסטענבערג בעשטימען אלס מורה הוראה. ה' גאָלדבלום איז געגען רעקורס, ערקלערענדיג, אז דער רבנות-קאמפף האָט פערשלונגען הונדערטער טויזענדער זלאָטעס פון ביידע צדדים און אז ווייטער קאָן מען שוין נישט געהן אויף די זעלבע וועגען, ווייל די שכאָרט איז שוין צובראָכען און מיד. די עטאט-צאָהלער'ס, פערקויפען כשוט אויס די זאכען פון שטוב אום צו בעצאָהלען דעם עטאט-שטייער און אזא געלד קאָן שוין מעהר נישט געהן אויף אזעלכע צוועקען. אויך דאָזאָר ה' אייזמאן איז דערפאר מ'זאָל דעם ה' קעסטענבערג בעשטימען אלס מורה הוראה.

ביי דער אָבשטימונג, צי די גמינע זאָל אריינטראָגען א רעקורס געגען דער אריינמישונג פון ה' סטאראָסטא איז געווען 7 שטימען דערפאר, אָבגעהאלטען פון שטימען האָט זיך די האנדווערקער-פראקציע; אגודה-דאָזאָר ה' נח ראָזענבערג. און געגען דעם פאָרשלאג זענען געווען די ה"ה גאָלדבלום און אייזמאן.

נאָכ'ן דאָזיגען פונקט איז מודיע די רעליגיעזע קאָמיסיע און דער מורה הוראה טייטעלבוים, אז ה' קעסטענבערג איז דעם זעלבען טאָג געווען אין שטאָדטישען שחט-הויז, וואו ער האָט געזעהן די חלפים ביי די שוחטים.

דאָזאָר ה' יעקב לייב שיינפעלד פראָטעסטירט געגען ה' קעסטענבערג'ס בעזוך, ווייל דאָס ברענגט אריין א גרויסען חאָאָס אין דער שחיטה. ער זאָגט אז די שוחטים, וואָס האלטען מיט קעסטענבערג האָבען א נחת רוח פון אזא סיטואַציע און זיי לעבען-אויף. און אויף די שוחטים, וואָס זענען מיט די גמינע פאלט א ציטערניש. זיי מיינען, אז ס'דרייהט זיך שוין אלץ איבער.

ה' גאָלדבלום ערקלערט, אז ער זעהט אין דעם א כונה ארומצוקריגען זיך און א טענדענץ נישט צולעבען מיט קיינעם בשלום. ער האלט, אז דאָס בעזוכען דאָס שחט הויז פון ה' קעסטענבערג וועט האָבען א פעולה און פערפעסטיגען דאָס כשרות, ווייל ביים יעצטיגען פערשמעלערטען צוזאמענשטעל פון ראַבינאט איז דאָס צוקומען פון נאָך א רעליגיעזען פאָרשטעהער א נויטווענדיגקייט, בפרט ווען ה' קעסטענבערג פערלאנגט נישט פאר זיין טרחה אין שחט-הויז קיין געלד.

נאָך די אלע מיינונגספערשידענהייטען ווערט מיט א מעהרהייט פון צוויי שטימען אנגענומען זיך צו ווענדען צו דער שטאָדט-פערוואַלטונג נישט צו ערלויבען דעם ה' קעסטענבערג אלס ווייסיגע פערזאָהן אריינצוקומען אין שחט הויז.

נאכהער ווערט בעטראכט די פראגע פון ארויסגעבען א קאָנקורס, אז ס זאָלען זיך מעלדען רבנים צו די פאָרשטעהענדע רב-וואהלען. נאָך דער ערקלערונג פון פרעזעס, אז צוליב דעם, וואָס די וואהלען פון הרה שטיינבערג פאלען גענצליך אָב, איז נייטיג דאָס ארויסצוגעבען דעם קאָנקורס, נעמט דאָס וואָרט דער ה' גאָלדבלום און ער פערלאנגט די גמינע זאָל האָבען א דין תורה מיט'ן ה' קעסטענבערג און פאר דעם זאָל מען קיין קאָנקורס נישט ארויסגעבען. ה' גאָלדבלום פערזיכערט אין נאָמען פון ה' קעסטענבערג, אז ער איז גרייט זיך אויסצוגלייכען פאר א געריכט, וואָס וועט בעשטעהן פון רבנים, אָדער פון בע"י בתים. וועמענס אורטייל עס וועט זיין ענטשיידען און אונטער וועלכען ער וועט זיך פולשטענדיג אינטערוואַרפען.

דער אגודה-דאָזאָר, ה' נח ראָזענבערג, ווענדעט זיך דאַן צום ה' גאָלדבלום מיט דער פראַגע צי ה' גאָלדבלום קאָן איהם גאראנטירען, אז ה' קעסטענבערג מיינט באמת א דין תורה. אויב ער קאָן איהם אזא גאראנטיע געבען, ערקלערט ה' ראָזענבערג, וועט ער אויך מסכים זיין מיט ה' גאָלדבלום, אז די גמינע זאָל פריהער נישט ארויסגעבען קיין קאָנקורס, סיידען דער ענין פון ד"ת וועט ערלעדיגט ווערען.

נאָך דער קאטעגאָרישער פערזיכערונג פון ה' גאָלדבלום, האלט זיך טאַקי דער ה' ראָזענבערג אָב פון שטימען פאר'ן קאָנקורס און דער פאָרשלאג ארויסצוגעבען אזא קאָנקורס געהט דורך מיט א מעהרהייט פון צוויי שטימען.

ה' לעשטש ערקלערט דאַן, אז די סבה פון ה' ראָזענבערג'ס אָבהאלטען זיך איז צוליב דער אינטערווענץ פון גערער רבי'ן.

נאָכדעם ווי די קאָנקורס-פראגע איז ערלעדיגט, בעווייזט זיך דאַן אויפ'ן פרעזידיום-טיש אזא מין אונטערבעלאַציע, פערזעהן מיט די אונטערשריפטען פון די ה"ה לעשטש, האמערשטיין און צוקער, וועלכע פערלאנגט דער ראַט זאָל רעאגירען אויף דער קאָרעספאָנדענץ אין „מאָמענט" פון פאָריגע וואָך, וואו די קהלה ווערט דורך דער געשיכטע מיט די אָפערטען שטארק קאָמפראָ-

---

ה' ב. זיצענדיג אין א טיף-ווייכען פאָטעל האלט אויפ'ן שויס די פרוי ג. ביידע האלטען זיי גרויסע געשליפענע גלעזער מיט שאמפאַן און מען טרינקט זיך פון די מיילער.

ווען דאָס געוואלד פון די אומגליקליכע בערויבטע אָרימע יודען האָט זיך דורך דער אויפגעפראַלטער טהיר אריינגעריסען מיט א אַנגעהויערער קראפט האָט זיך ה' ב. אויפגעהויבען א שכור'ער און מ'ט וואקלענדיגע טריט האָט ער זיך אריינגעשאַרט צו די אָרימע מענשען און אונטערשנאַפּענדיג זיי געפרעגט מיט א גאָזערדיג געלעכטעריל.

— וואָס שרייט איהר אזוי? מ'האָט אייך אודאי צוגענומען פעל, אָדער לעדער, א שיינע ריינע כפרה אויף אייך, א קאָנצעסיאָן האָבען זיי א רוח אין אייער ס. ט. וואָן פאשאָל ארויס פון דאַנען, אז נישט ארעסטיר איך אייך.—

— גנעדיגער האַר לעבען, א ליכטיג לעבען אויף אייך, דערבארימט אייך האָט והמניות, מיר ווילען דאָך שטאַרבען פון הונגער, גיעט אונז אָב די פאָר פעל, האָט רחמנות. איהר זענט דאָך אזאָ טייערער מענש — אָט אזוי האָבען זיך געבעטען מיט טרערען די אָרימע מענשען, וואָס זענען געפאלען אויף די קניה און געקושט איהם אין די פיס. אָבער אכזריות'דיג האָט ה' ב. זיי אָבגעשטויסען פון זיך און זיי געקאָפּעט: ארויס פון דאַנען. שמוגלערס, געהט טראָגען ציגעל, געהט וואַשען וועש וואָס פאר א געשעפטען האָט איהר צו מיר?—

(פאָרטזעצונג קומט)

מיטירט. אין דער אינטערפּעלאַציע ווערט געפאָדערט, דער ראט זאָל זיך ווענדען צום „מאָמענט" כדי פעסטצושטעלען ווער ס'איז דער שרייבער פון דער זעלביגער קאָרעספּאָנדענץ, וועלכען מ'זאָל קאָנען צוציהען צו געריכטליכער פעראנטוואָרטליכקייט.

דער פּרעזעס ה' פרענקעל, וועלכער האָט אפשר, אינספּירירט די גאַנצע אינטערפּעלאַציע בעקימט דאן שטימונג און הויבּט אָן שיטען א מבול פון פעך און שוועבעל אויפ'ן אדרעס פון אונזער צייטונג, וועלכע האָט לעצטענס אָנגעהויבען צו ענטדעקען זיינע גרויסע „ליכטונגען" פאר דער יודישער געזעלשאַפט אין ראַדאָם. און פערגעסענדיג אז ער געפינט זיך נישט ביי זיך אין דער היים, אָדער ערגיץ אויף א מיטינג פון „עת לבנות", נאָר אַז ער געפינט זיך אין א עפענטליכען זאַהל פון שטאָדט, ווי עס איז א קהלה, וואו דער צופאַל האָט גראַד פעראורזאַכט אז ער זאָל צייטווייליג פערנעמען די פּרעזעס-שטוהל — האָט אָנגעהויבען זידלען אונזער צייטונג מיט זיינע בעקאַנטע עזיטעטען, אַקצענטירענדיג עטליכע מאָהל, אז ער לייענט זי נישט און אַפילו אויך נישט דעם ווארשאַווער „מאָמענט". (א גרויס אומגליק פאַר'ן גאַנצען יודענטום) ער פאָדערט נישט מעהר און נישט ווייניגער נאָר אַז דער „מאָמענט" זאָל ארויסגעבען דעם פּסעוודאָנים פון קאָרעספּאָנדענט. (א פּרעזעס וועט מען אַזעלכעס נישט דערצעהלען?...) בכדי איהם צו ציהען צו פעראַנטוואָרטליכקייט.

דער וויצע-פּרעזעס פון דער גמינע-פערוואַלטונג אדוו. מוליער ערקלערט אז היות ווי דורך דעם זעלבען קאָרעספּאָנדענט פיהלט ער זיך בעליידיגט, על כן גיעט ער דאָס איבער אין רשות פון ראט. ער זאָל האַנדלען לויט זיין איינזעהן. אויבוואָהל, זאָגט ווייטער ה' מולער, ער האָט שוין איינמאָהל איינגעזעצט אויף דריי מאָנאַטען אין קרימינאַל אריין א אָסטראָוויעצער יוד, פאר בעליידיגען איהם, וויל ער פונדעסטוועגען אליין נישט דעצידירען וועגען דעם, נאָר ער פערלאָזט זיך אויפ'ן ראט. אויף דער פראגע פון דאָזאָר ה' איידעלבוים נאָך וואָס ער טשעפּעט זיך צום „מאָמענט"-קאָרעספּאָנדענט און נישט צו איהם. ענטפערט ער, אז צו איהם האָט ער קיין עצה נישט.

ה' לעשטש טרעט דאַן ארויס מיט אַן אַפּעל צום ראט, אז מ'זאָל דאָ האַנדלען אָהן רחמנות און נישט איינשטימען מיט אדוו. מולער, וועלכער, וואַקעלט זיך צווישען יאָ-און-ניין -- נאָר אונבעדינגט זאָל מען דעם קאָרעספּאָנדענט צו ציהען צו קרימינעלער פעראַנטוואָרטליכקייט.

ביי דעם נעמט אַ וואָרט דער דאָזאָר ה' איידעלבוים און ווענדעט זיך צום ה' לעשטש: — וואו זענט איהר געווען ביז יעצט פאַניע לעשטש? וואָס קומט איהר צום גרייטען, ווען ס'איז שוין נאָך אַלעס?

ה' איידעלבוים געהט דאַן איבער צו דער געשיכטע מיט די אָפּטרעטען און דערצעהלענדיג דעם גאַנצען לויף פון דער געשעהעניש, גיעט ער איבער א קלאָר און רעאַל בילד, ווי אזוי דער גאַנצער סקאַנדאַל איז פאָרגעקומען. ער דערצעהלט פון אָנהויב ביז'ן סוף מיט אַלע פּרטים און איינצעלהייטען אזוי, אז אין דער ווירקליכקייט איז פאָרגעקומען פיעל מעהר ווי עס איז געווען בעשריבען אין דער ראַדאָמער. ווי אויך אין דער ווארשאַווער פּרעסע.

ה' איידעלבוים רעדט אַ לענגערע צייט און צוקומענדיג צו די קרימינעלע דראָהונגען רופט ער אויס: — נעמט אייך צו בעסערע געשעפטען, ווי צו „ספּראָוועס", ווייל אויב איהר רעדט דאָ וועגען קרימינעלער איז א גרויסע פראַגע, וועמען מען וועט זעצען אין קרימינאַל אריין... מען איז מיך דאָ חושד, אז איך בין א אינפאָרמאַטאָר פון דער פּרעסע. און אז איך גיעב אַלץ איבער. איך וועל אייך אָבער דאָ דערצעהלען זאַכען, וואָס די פּרעסע הויבט גאָרנישט אָן צו וויסען.

ה' איידעלבוים ווייזט אָן מיט'ן פינגער צום פערוואַלטונג'ס טיש און רופט אויס: — און דער הערר — ה' ווײנטרויב, צי ווייסט איהר, אז ער שטעלט שוין צו א רייהע יאָהרען לייוונט אויף תכריכים פאר די טויטע וואָס די גמינע האַלט אויס, צי ווייסט מען וואָס פאר א לייוונט ער גיט, וויפיעל לייוונט, צי האָט דער זעלבער ה' אָנגעגעבען א אָפערטע? דער דאָזאָר ה' שיינפעלד שטעלט צו פאר די גמינע ווײן אויך אָהן א שום אָפערטע. דער ה' מוליער שטעלט צו מעבעל פאר דער גמינע, אָט אזוי נאָך ווערען געמאַכט מסחרים און מיך לאָזט מען נישט אריינגעבען קיין אָפערטע, מיט'ן כלומר'שטען אויסרייד, אז איך בין א נוגע. און וואָס זענען יענע הערען?—

ביי די ווערטער הערט זיך אויף דער גאַלעריע: „אַה, יעצט ווערט מען געוואָהר נייעס!" דער ה' מוליער ערקלערט, אז נישט ער שטעלט-צו מעבעל נאָר די פירמע פון זיין מוטער און אז ער איז גאָרנישט שולדיג

ה' איידעלבוים דערצעהלט וועגען א שרייענדיגען פאַקט, ווי אזוי דער דאָזאָר הערשעל גוטמאַן האָט געפּאַטשט א שטאָט-צאָהלער, א געוויסען ה' קאַפּלאַן, דערפאַר וואָס יענער האָט פערלאַנגט, אז מ'זאָל איהם זיין שטאָט-שטייער אין דער גרויס פון 400 זל. צולייגען אויף ראַטעס. פון יענע פעטש האָט דער ראט גאָרנישט געוויסט און מ'האָט דערפון גאָרנישט גערעדט.

דער דאָזאָר ה' ראָזענבוים שטעלט זיך אָב אויף דעם איגנאָרירען און דאָס מבטל זיין דורך די ה"ה לעשטשעס און גוטמאַנעס, די האַנדווערקער, וועלכע זיי ווילען זעהן אלס צוברעכענע און אלס א נישט אָנזעהענדיגען עלעמענט. די דאָזיגע ה"ה קאָנען זיך גאָרנישט אויפהערען צו ווינדערען, ווי קומען עפּיס אין דער קהלה אריין האַנדווערקער-דאָזאָרעס. ה' ראָזענבוים רופט אויס מיט פּאַטאָס: אַז צו אייך לעשטשעס און גוטמאַנעס האָבען מיר האַנדווערקער נישט קיין אַנדערע מיטלען, ווי נאָר דורך שלאָגען — בעזונדערס פרעגט זיך ה' ראָזענבוים: פאַר וואָס ווענדעט איהר זיך נאָר צום ה' איידעלבוים צי ער האָט געשלאָגען. ווענדעט אייך צום ה' מעצענאַס, ער וועט אייך בעסער זאָגען, פרעגט די, וואָס האָבען געקריגען. —

די רעדעס פון די ה"ה איידעלבוים און ראָזענבוים מאַכען א שטאַרקען איינדרוק און אונטער'ן דרוק פון זייערע ארויסטריטען ווערט דער פּרעזעס געצוואונגען, צו שטעלען א פאָרשלאַג וועגען אויסוועהלען א קאָמיסיע, וואָס זאָל אויספאָרשען די ענינים פון די אָפערטען און וועגען די תכריכים, ווײן, מעבעל און פעטש. דער פאָרשלאַג ווערט אָנגענומען און דער ראט האָט פּאַקטיש אויסגעקליבען אַזאַ קאָמיסיע, אין וועלכע ס'זענען אריין די ה"ה ראָזענבוים, לוקסענבורג און פרענקעל.

פון „עזרה"

די געזעלשאַפט „עזרה" בעט אונז מיטצוטיילען:

שוין איניגע וואָכען ווי ס'איז טעטיג די קוך ספּעציעל פאר קינדער, וואו ס'ווערט יעדען טאָג ארויסגעגעבען אויפ'ן אָרט מיטאָגען מיט פלייש און קאָמפּאָטען לויט'ן מוסטער פון די מאַגיסטראַט-קיכען פאר קינדער. אויסער דעם געניסען אויך עלטערע מענשען נור אויפ'ן אָרט.

* * *

וועגען בוסק-אַקציע

א גאַנצע וואָך קומען פאַר די טעכנישע פאָרבּרייטונגען צום אוועקשיקען קראַנקע אויף קוראַציע קיין בוסק. מאָנטאָג און דינסטאָג זענען די קראַנקע געוואָרען אונטערגעזוכט פון די היגע דאָקטוירים. דאָס אָפּפאָהרען וועט וואַהרשיינליך פאָרקומען מיטוואָך דעם 31 ה. ח.

די פינאַנסיעלע זייט אויף דעם צוועק איז נאָך זעהר שוואַך. ס'ווערט דעריבער אָרגאַניזירט א געלד זאַמלונג. אין צוזאַמענהאַנג מיט וועלכער די פּערוו. מיטגלידער פון „עזרה" ווילען בעזוכען די יודישע בירגער. „עזרה" בעט אויך אז שבת ווען מ'בענטשט ראש חדש אלול זאָל מען מנדב זיין ביי קריאת התורה אויף דעם צוועק.

פון „טאָז"

אין פאָריגען כאָנאַט איז א דאַנק די איניציאַטיוו פון דער דאָקטאָרין אָלגא לעהין איינגעאָרדענט געוואָרען אין גאַרבאַטקע א כאָרטעטעיניג פין קינדער פאר קינדער. די ריינע הכנסה איז געווען 88 זל. מיט 30 גר. עס איז אויך איינגעאָרדענט געוואָרען א בליימעל פערקויף אין גאַרבאַטקע וואָס האָט געבּרענגט הכנסה 82 זל.—42 גר.

פון ראַדאָמער ספּאָרט-פעלד.

פאָריגען שבת איז אויפ'ן ספּאָרט-פעלד פון ר. ק. ס. (אַלטען גאָרטען) פאָרגעקומען 2 אינטערעסאַנטע מאַטשען.

דער ערשטער פריינדשאַפטס-מעטש צווישען די היגע ספּאָרט-קלובען: פּ. ק. ס. (פּאָליצייאישער ספּאָרט-קלוב) -- און ר. ק. ס. (פּאַטערס) איז געווען אינטערעסאַנט און האָט ציגעצויגען די אויפמערקזאַמקייט פון דעם גרויסען עולם צושויער, וועלכער איז געקומען בעזוכען דעם מעטש. דער פּאָליצייאישער ספּאָרט-קלוב אטאַקירט זיין געגנער מיט א שטאַרקע איבערמאַכט און האַלט אָב איין זיעג נאָכ'ן צווייטען. דער מעטש איז פערענדיגט געוואָרען מיט א נצחון פאר דער גוט-ענטוויקעלטע פּאָליצייאישע ספּאָרט-דרוזשינע אויף 11 געגען 1.

שיעדס-ריכטער איז געווען ה' ראַקאָטש.

* * *

ר. ק. ס. II — „סאָקול" (קיעלץ)
4:6 (3:1)

באַלד דערנאָך איז פאָרגעקומען א מייסטערשאַפטס-מעטש וועגען קלאַס „ב" צווישען די אויבענדערמאָנטע ספּאָרט-קלובען. א גרויס דענערווירונג האָט ארויסגערופען ביי די יודישע צושויער דערזעהענדיג ארויסקומען אויפ'ן ספּאָרט-פעלד די קעלצער „סאָקול", עס האָט זיך געהערט א גרויס פייפעריי און גרויסע געשרייען מצד די יודישע בעזוכער. ביז צו דער פויזע האָט „סאָקול" געפיהרט 3 געגען 1.

נאָך דער בויוע האָט ר. ק. ס. די איבערמאכט אין מאכט אין פערלויף פון איינינע מינוטען 4 גאָלען. דער מעטש איז פערענדיגט געוואָרען 6 גע-גען 4 לטובת ר. ק. ס.

נאָך דעם מעטש האָט „סאָקול" גע-מוזט פערלאָזען דעם ספּאָרט = פעלד אונטער דער אויפזיכט פון דער פּאָלי-ציי.

זעהר גוט איז געווען דער יודישער ריכטער ה' רובינשטיין.

בעת ביידע מעטשען האָט צוגעשפּילט דער פּאָליציייאישער אָרקעסטער.

פאָריגען זונטאג 11 פריה האָבען זיך אויפ'ן קאמפּס=פּלאץ פון ר. ק./ס. אין א מייסטערשאפטס=מעטש וועגען קלאס „צע" צוזאמענגעטראָפען דער היגער „חשמונאי" און דער זאגאזשדזשאָנער „פּראָך". דער שטארקער „פּראָך", וועל-כער האט געהאט איבער זיך א שוואַ-כען געגנער האָט בעזיגט אין א גרינ-גען קאמף מיט 5 געגען 0.

מכבי (ראדאָם) — מכבי (פשיטיק)
(0 : 0) 0 : 1

זונטאג 3 אז. איז דעסגלייכען פאָר-געקומען א נישט-ווייניג=אינטערעסאנטער מייסטערשאפטס-מעטש וועגן קלאס „צע" צווישען די היגע „מכבי" און פּשיטי-קער „מכבי". זעהר שיין האָט געשפּילט דער פּשיטיקער „מכבי", וועלכער האָט אייף א שעהנעם אופן אטאקירט און ארויסגעוויזען זעהר שעהנע קאָמבינא-ציעס. די היגע „מכבי", בעקומענ-דיג די איבערמאכט, מאכט דעם ער-שטען גאָל. דערנאך, ווען דער שיעדס-ריכטער אנערקענט פאר דער היגער „מכבי" א פריי=שאָס פערלאָזט דער פּשיטיקער „מכבי" דעם ספּאָרט=פּלאץ. דער שיעדס-ריכטער אנערקענט 2 גע-גען 0 לטובת דער היגער „מכבי".

„טשארני" (ראדאָם) — „מכבי" (ווארשאָ)
(1 : 0) 1 : 0

דעמזעלבען טאָג 5 אַז נ. מ. איז פאָרגעקומען א העכסט=אינטערעסאנטער מייסטערשאפטס - מעטש וועגען קלאס „א" צווישען די אויבענדערמאָנטע ספּאָרט-קלובען. באלד פון אָנהויב איז צי בעמערקען די שטאַרקע איבערמאכט פון די ווארשאווער געסט און נאָך מעהר איבעראַשט זענען געוואָרען די יודישע צושויער, ווען „מכבי" געלונגט דורך א געשיקטע שנעלקייט און דורך א גלענצענדע טעכניק צוזמאכען דעם ערש-טען גאָל פאר דער הפסקה.

נאָך דער הפסקה ווערט דער קאמפף פערגרעסערט פון ביידע צדדים און צו-ליב דער שוואכער אָריענטאַנציע פון די שיעדס=ריכטער, איז שיער נישט געקו-מען צו א אינצידענט. דער „מכבי" האָט אויך נישט אויסגענוצט קיין פריי=שאָס און דער מעטש, וועלכער האָט ארויס-גערופען גרויס פרייד ביי דעם יודישען עולם, האָט זיך געענדיגט מיט א רעזול-טאט פון 1 געגען 0 לטובת דעם ווארי-שאווער „מכבי".

דער יודישער עולם האָט די ווארשאָ-ווער געסט רוישיג אַפּלאָדירט און האָט דעם טויערמאן פון „מכבי" ארויסגעט-ראָגען פון ספּאָרט-פּלאץ אויף די הענד.

ש — ם.

אויפרופען וועגען דער בוסק-אקציע

אין צוזאמענהאנג מיט דער אקציע אוועקצושיקען אָרימע קראנקע קינדער אין די בעדער קיין בוסק, האָט די גע-זעל. „עזרה" בעשלאָסען ארויסצולאָזען אנ'אויפרוף צו דער יודישער בעפעל-קערונג אין ראדאָם דער אויפרוף טראָגט דעם חאראקטער פון אנ'אפּעל אין וועלכען ס'ווערט געוועקט דאָס גע-פיהל פון מיטלייד און רחמנות פאר אומגליקליכע אָרימע קראנקע קינדער, וועלכע שמאכטען און געהען-אויס צאנ-קענדיג ווי ליכט, א'ן נאָר מיט דער הילף פון קיראציע און בעדער קאָן זיי-ער געזונד צוריק אויפגעפרישט און דערהאלטען ווערען ביים חיות.

ס'איז צו האָפען אז דער אפּעל=אינ-האלט פון אויפרוף וועט געפינען א ווארימען-אָפּקלאנג ביי דער יודישער בעפעלקערונג, וועלכע וועט, שטיצענדיג די אקציע, ארויסווייזען איהר מיט=פער-אינטערעסירונג אין דער דאנקבארער אונטערנעהמערישער ארבייט פאר אזא באמת וויכטיגען צוועק.

פון די פאָך-קורסען.

די איינשרייבונגען פאר ניי=אריינ-טרעטענדע שילער אויף די פאָך קור-סען; דאָס גלייכען פאר די פריהערדי-דיגע שילער, וואָס ווילען ווייטער פאָרט-זעצען ווייטער לערנע, האָבען זיך אָנגע-הויבען דעם 20=טען ה. ח. און וועלען אנהאלטען ביז 28=טען שערפּען.

די איינשרייבונגען קימען פאָר אין לאָקאל פון די גימנאזיע „פשיאטשול וויעדזי" אויף מאריאצקא גאס נ. 4.

די עקזאמענס פאר די פון דאָס ניי אריינטרעטענדיגע שילער וועלען פאָר-קומען פון דעם 28=טען ביז'ן 30 טען ה. ח. די למודים פאנגען אָן דעם 1=טען ווזשעשיען.

די קאנצעלאריע פון די פאָך=קורסען איז טהעטיג יעדען טאָג פון 6 — 8 אָווענד.

נאָך א נייער שוחט.

נאָכ'ן זאקליקאָווער, האָט די גמינע אראָפּגעבראכט נאָך א נייעם שוחט. דאָס מאָהל פון וויערזשבניק. דער צוויי-טער נייער שוחט איז היינטיגען דינס-טאג געקומען אין שחט-הויז אריין, אין בעגלייטונג פון מורה הוראה טייטעל-בוים און קוויפער רב. אין שחט-הויז איז יענעם טאָג, א חוץ די צוויי רער-מאַנטע מודי הוראות. אויך געווען דער מורה הוראה מענדיל קעסטענבערג, וועלכער האָט אויף די אָנפראגע מצד די קצבים. צי ער איז אויך מככים אויפ'ן נייעם שוחט, ערקלערט, אז דער נייער שוחט איז דורך איהם נישט צוגענומען, אז דאָס איז אינגאנצען אָהן זיין הסכם און אז ער איז פאר דער שחיטה פון נייעם שוחט נישט פעראנט-וואָרטליך.

לויט ווי מיר הערען, האָט די ער-קלערונג פון מורה הוראה מענדיל קעסטענבערג געהאט א ווירקונג אין די קצבים האָבען זיך אָפּגעזאָגט צו שחט'ען ביט'ן אויסנאהם פון איין קצב, וועלכער האָט ביים נייעם שוחט גע-שחט'ען א קיה מיט א קעלבעל.

די ערשטע פּרובע פון נייעם שוחט האָט זיך אָבער אזוי „גלענצענד" איינ-געגעבען, אז דאָס קעלבעל איז ביי איהם באלד טריפה געוואָרען.

ווי ס'ווייזט אויס פיהרט דורך די גמינע א קאָנקורס אויף נייע שוחטים און מאכט מיט זיי פּרובעס. עס וואָלט דעריבער געווען אפשר א פּלאן, די גמינע—אויב דער צוועק איהי-רער איז באמת אויף פּרובע-עקזאמענס — זאָל זיין פריהער זעהן בעזאָרגען מיט אייגענע בהמות און קעלבער. אין די פּרובעס זאָלען געמאכט ווערען אויף אייגענעם חשבון...

גאַסטשפּילען פון קאָמפּאניעיעצ'ס טרופּע.

נאָך א לענגערער הפסקה הויבט צו-ריק אָן אין ראדאָם שפּיעלען יודיש טעאטער. די התחלה אין איצטיגע: טע אטער-סעזאָן אין ראדאָם ווערט גע-מאכט דורך דעם בעקאנטען ארטיסט און לאנגיעהריגער רוטינירטער טעא-טער-אונטערנעהמער, ה' קאָמפּאניעיעץ, וועמענס טרופּע עס גאסטראָלירט ביי אונז אין שטאָדט היינטיגען שבת און זונטאג. דאָס אנסאמבל פון קאָמפּאניע-יעצ'ס טרופּע בעשטעהט פון אָנגעזעהנע און מעהר בעדייטענדע אַרטיסטישע כחות וועלכע זענען זעהר פּאָפּולער אויף דער יודישער ביהנע.

די פיעסע וואָס וועט אויפגעפיהרט ווערען הייסט „די מאַמע פון דער וועלט" וואָס ווערט איבעראל געשפּיעלט מיט גרויס ערפאָלג.

ס'איז צו האָפען, אז דאָס יודישע טעאטער=פּובליקום וועט אויסנוצען די גינסטיגע געלעגענהייט, וואָס ביי אונז אין שטאָדט ווייל'ט איינע פון די בע-סערע אין אנגעזעהענסטע יודישע טרו-פּעס און וועט די טעאטער=פאָרשטעלונ-גען צאָהלרייך בעזוכען.

וואו בעדאַרף מ'ן זיך רעקלאַמירען.

די בעקאנטע ווארשאָווער רעקלאמע-ביורא „טעאָפיל פּיעטראשעק" האָט ארויסגעלאָזט אַ יאָהר בוך פאר רעק-לאמע.

די פּאָפּולאריטעט וואָס דער זעל-בער בוך פון די פריהערדיגע יאָהרען האָט זיך ערוואָרבען אין די סוחרישע קרייזען איז דער בעסטער בעווייז ווי וויכט אָזא רעקלאַמע=בוך איז ביי אונז נויטיג.

דאָס בוך נעמט ארום אלע צווייגען פון פּאָליטישען, געזעלשאפטליכען, אר-טיסטישען און ספּאָרט לעבען. אין ענט-האלט אויך מאטעריאל פאר האנדעל אין מלאכה און וויכטיגע אינפאָרמאציעס, אויסער א גרויסע רשימה פון אלע ציטונגען און צייטשריפטען וואָס גע-הען ארויס אין פּוילען און אויסער די גרעניצען פון לאנד.

אָהן דעם דערמאָנטען בוך איז פאר דעם גרעסערען סוחר פּשוט שווער צו פיהרען א האנדעל, ווייל דאָס בוך איז א וועגווייזער פאר דעם גאנצען האנ-דעלס=קלאס.

הזכרה נאָכ'ן פערשטאָרבענעם וואָיעוואָדא

פאָריגען פרייטאָג איז צוליב'ן טויט פון קעלצער וואָיעוואָדאַ, ה' איגנאצי מאנטויפעל, אָפּגעריכט געוואָרען אנ-הזכרה אין דער היגער שטאָדטישער שוהל.

פון קינאָ.

דאָס אקטועלסטע פילם בילד פון סע-זאָהן א. נ. „ווי אזוי ענטשטעהט דער מענש". וואָס איז אין ווארשא דעמאָנ-סטרירט געוואָרען מיט גרעסטען ער-פאָלג—וועט די טעג געוויזען ווערע אין ראדאָם אויפ'ן עקראן פון קינא „אָדעאָן".

דאָס דאָזיגע פילם בילד איז באמת ווערטה, יעדער איינער זאָל עס זעהן, ווייל יעדער אקט שטעלט פאקטיש פאָר מאָמענטען, ווי אזוי עס ענטשטעהט דער מענש. ביז יעצט איז דער דאָזי-גער העכסט-אינטערעסאנטער פּראָבלעם געווען א צוטריטליכע זאַך נאָר פאר געלערנטע, היינט, א דאנק דעם קינאָ, איז עס אויך מעגליך געוואָרען פאר די ברייטעסטע מאסען פון דער געזעל-שאפט.

דאָס בילד וועט זיכער ארויסרופען דעם גרעסטען אינטערעס.

קעלצער אבטיילונג.

א גרויסער שחיטה-סקאנדאל.

III

ווי מיר האָבען שוין געשריבען, האָט די הפקדות. וואָס הערשט אין ענין שחיטה איהר נישט יונגע היסטאָריע.. נאָכדעם, ווי עס איז ענטדעקט געוואָרען א פאַל, ווי א קצב האָט אליין געשחט'ען קעלבער און עס פערקויפט אויף כשר. איז אָנגענומען געוואָרען א גאנצע רייהע „פאָרזיכטס-מיטלען“ און בכלל א בעשלוס, אז די שחיטה. וואָס שטעהט נישט אונטער דער שטרענגער אויפזיכט פונ'ם היגען ראבינאט, אָדער א קצב, וואָס וועט זיך נישט צופאַסען צו די פאָרשריפטען פון ראבינאט איז אזא פלייש אנערקענט פאר טרפה.

ביי ארורכפיהרען א קאָנטראָל דורכ'ן היגען רב ביי אַ געוויסען קצב גרשון מ. האָט דער רב אנגעטראָפען א געשחט'ען קאלב, וואָס איז נישט געווען פערזעהן מיט געהעריגע כשרות-חתימות און איז דאָך פערקויפט געוואָרען אלס כשר. ווען דער רב האָט געפאָדערט א ערקלערונג, האָט זיך דער קצב מתודה געווען, אז אייגענטליך איז עס געשחט'ען געוואָרען ביי איינעם פון די כשר'סטע שוחטים, אָבער עס איז „ערלעדיגט“ געוואָרען נישט אין בעשטימטען שחט-הויז. דעריבער איז דאָס פלייש נישט פערזעהען מיט כשר-חתימות. ווען דער רב האָט געפרעגט דעם קצב, ווער איז דאָס דער שוחט, וואָס דער קצב גיעט זיין „הסכמה“, אז ער איז איינער פון די כשר'סטע שוחטים האָט דער קצב געענטפערט, אז ער קען דאָס נישט טהון, ווייל ער האָט געגעבען זיין „וואָרט“ דעם שוחט, אז ער וועט איהם נישט „פערשיטען“...

אזא ענטפער, פערשטעהט זיך, האָט נישט געקענט בעפרידיגען דעם רב און ווען דער קצב האָט טראָץ דער דראָהונגען פון רב נישט געוואָלט אָנרופען דעם נאָמען פון שוחט, איז דער חשד איבער'ן כשרות פון רב געוואָרען א בעגרינדעטער... און עס איז געבליבען איין עצה בעקאנט צו מאכען, אַז דאָס געפונענע פלייש איז טרפה. און י״א מרחשון תרפ״ז האָט דער ראבינאט ארויסגעלאָזט א מודעה, ווי עס ווערט בעקאנט געמאכט, אז די דערמאָנטע יאטקע „געפינט זיך גענצליך נישט אונטער דער השגחה פון ראבינאט, דאריבער זאָל קיינער דאָרט נישט קויפען קיין כשר פלייש“. אויף צומאָרגענס האָט דער ראבינאט ארויסגעלאָזט אַ צווייטען אויפרוף, אז דער ראבינאט וואַרפט ארויף „א איסור און אַ חרם“ אויף די שוחטים נישט צו שחט'ן אין קעלץ, אָדער אומגעגענד אין געהיימע שחט-הייזער. בכדי צו האָבען די געהעריגע קאָנטראָל איבער'ן כשרות.

ווי ערשטווינט זענען אָבער אלע געוואָרען, ווען צומאָרגענס האָבען זיך אין גאס בעוויזען צוויי אויפרופען, אונטערגעשריבען דורך א „ועד הכשרות“, וואָס איז קיינעם ביי אונז נישט געווען בעקאנט, און שטאמט ארויס פון דער „אגודה“... וואָס מאכען בעקאנט, אז די יאטקע פון ר' גרשון מ. „איז פערזעהן בעניני כשרות על צד היותר טוב“, „וואָס אָנבעלאנגט די מודעה פון ראבינאט איז נאָר צוליב אנדערע (געלד) אנגעלעגענהייטען“. אין צווייטען אויפרוף אונטער'ן נאָמען „אכרם לא אסרי“ ווערט דער ראָבינאט שוין פשוט חוצפה'דיג אויסגעלאכט. פאָרשטעלענדיג דעם ראבינאט: „די דיקטאטאָרען פון די „אסורים“ רעכנען זיך זעלבסט גאנץ ווייניג מיט אסורים, זיי בענוצען דאָס וואָרט איסור אלס קאמפף-מיטעל געגען די רעליגעזע יודישע מאַכען, איז קיין ווינדער נישט. וואָס די „אסורים“ ו„חרמים“ האָבען זיך לעכערליך אָבגערופען ביי די גאַנצע יודישע בעפעלקערונג“...

עס איז קיין חידוש נישט, אַז ביי דער ארטיגער אַנארכיע האָט געמוזט אָויפהערען יעדע אכטונג צום ראבינאט און דער כשרות פראגע... און עס איז א פשוטע זאך, אז גלייך נאָך די אסורים וחרמים וואָס ווערען אויסגעלאכט האָט דער קאָנטראָלער פון דער גמינע, געטראָפען דעם שוחט אברהם כארמאך שחט'ען א קאָזע אין קעלער... און אויך דער קצב ר' גרשון מ. איז געוואָרען א מין קרוש. א מארטירער...

עס וואָלט צו פיעל פלאץ פערנומען, ווען מיר זאָלען אָנהויבען אויסרעכענען א לאנגען צעטעל מיט פאלען, וואָס עס האָט שפעטער געטראָפען... און מיר שרייבען דער עיקר וועגען ערשטען פאַל, פון פריצת-הגדר. שפעטער איז עס נור געוועזען פאלגען פון יענער אנארכיע... און אויב דער שוחט פאַס האָט זיך ערלויבט צו בעליידיגען דעם רב, האָט ער דאָך נור איבער'חזר'ט א שטעלע פון אויפרוף... און עס מוז דורכאויס ארויסרופען א ווינדער פאַרוואָס האָט די גמינע איבערגעגעבען דעם שוחט פאַס צום פראָקוראָר פאר בעליידיגען דעם רב און נישט די פערפאסער פון יענע אויפרופען, וועלכע זענען דער גמינע'ס גוט בעקאנט, און זענען אָהן ספק די ריכטיגע סבה פונ'ם יעצטיגען כאָאָס, וואָס הערשט אין גאנצען שחיטה-וועזען אין אונזער שטאָדט? און צו וועט דאָס איבערגעבען דעם ענין דער פראָקאָטור ראָדיקאל לעזען, די פערפלאָנטערטע פראגע פון דער שחיטה? מיר פערשטעהען, אז די גמינע דארף געהעריג רעאגירען געגען אַזעלכע פאַס'ס, אָבער די גמינע מוז דאָך גלייכצייטיג אויסארבייטען א כאנאָציע-פלאָן, אז אזעלכע מעשים זאָלען זיך נישט איבער חזר'ן.

■■■■■■

די פייערליכע עקספארטאציע פון קערפער פון פערשטארבענעם וואיעוואדא.

פרייטאָג אַ גאנצען טאָג איז די בעוועגונג א שטארקע צוליב די פיעל דעלעגאציעס וואָס זענען געקומען אנטייל נעמען אין די פייערליכקייטען, וואָס זענען פאָרגעקומען צוליב דער עקספאָרטאציע פון קערפער פון וואיעוואָדא.

דער צערעמאָניאל איז אויסגעארבייט געוואָרען דורך א ספעציעלער קאָמיסיע און האָט געדויערט כמעט א גאנצען טאָג.

אלע הייזער זענען געוועזען בעהאָנגען מיט פעהנער פון שווארצע קרעפע און עלעקטרישע לאָמפען, וואָס האָבען געלויכטען איבער די גאסען, וואו דער קאנדוקט איז ארורכגעגאנגען וענען אויך געוועזען איבערצויגען מיט שוואָרצע קרעפע.

אלע געוועלבער זענען אין דער צייט געוועזען פערמאכט און צענדליגער טויזענטער מענשען האָבען אנטייל גענומען אין דער לויה.

די אָרדנונג איז געהאלטען געוואָרען דורך די פאָליציי און איז געווען א מוסטערהאפטע.

באלד אין דער פריה האָבען זיך די דעלעגאציעס, וואָס זענען בעשטאַנען פון פערשידענע אינסטיטוציעס און פון כמעט אַלע סטאראָסטוועס — פערזאמעלט פאַר דעם הויז, וואו דער וואָיעוואָדא האָט געוואוינט.

צווישען די דעלעגאציעס זענען אייך געוועזען פערטרעטען מצד די יודען דער ראבינאט, די קהלה, דער סוחרים-פעראיין, האנדווערקער-פעראיין און דאָס בית-יתומים.

10 א זייגער האָט מען די טרומנע ארויסגעטראָגען אויף דער גאס און דער צוג האָט זיך אָנגעהויבען. צו ערשט זענען געגאנגען די פערשידענע דעלעגאציעס מיט קרענץ, נאכהער פאָרשטעהער פון די חיגע רעגירונגס און קאָמונאלע אינסטיטוציעס. צום סוף פאָרשטעהער פון דער קאטוילישער קירכע מיט דעם ארציביסקיף ראף פון פויזען אין דער שפיץ.

געשפילט פערשידענע טרויער-מארשען האָבען די מיליטערישע און פייערלעשער אָרקעסקער.

די גאסען דורך וועלכע דער קאָנדוקט איז געפיהרט געוואָרען זענען געוועזען בעלאגערט פון מענשען און דאָך איז די אָרדנונג נישט געשטערט געוואָרען.

אין דער קאטעדרע וואו דער קערפער איז געבליבען ליגען ביז 4 נאָכמיטאָג איז אָבגעריכט געוואָרען דורכ'ן היגען ביסקופ א תפלה און דער עולם איז זיך צוגאנגען.

4 א זייגער נאָכמיטאָג האָבען זיך די דעלעגאַציעס ווידער פערזאמעלט פאר דער קעטעדרע. נאָכמיטאָג איז אויך אָנגעקומען אלס פאָרשטעהער פון דער רעגירונג מיניסטער סקלאדקאָווסקי.

צווישען דעם פערזאמעלטען עולם האָט מען אויך געזעהען דעם ה' קעסטענבערג פון ראַדאָם וועלכער איז ספעציעל געקומען מיט דעם מיטאָג-צוג.

לויט דער זעלבער אָרדנונג וואָס פארמיטאָג איז פאָרגעקומען דער קאָנדוקט צום באהן-הויף. אויף פעראָן איז אוועקגעשטעלט געוואָרען א כריבונע פון וועלכער עס האָבען גערעדט וועגען די פערדינסטען פון וואָיעוואָדא די ה״ה ארציביסקופ ראף; פאָרזיצער פון שטאָדט-ראט קאָסטוך און א פאָרשטעהער פון דער וואָיעוואודשטווע.

נאכהער האָט די אָרקעסטער געשפיעלט שאָפענס טרויער-מאָרש און די טרומנע איז אריינגעשטעלט געוואָרען אין א ספעציעלען וואגאָן.

מיט דעם זעלבען צוג זענען מיטגע-

פאַהרען אנטייל צו נעמען אין דער לויה אין ווארשא פיעל דעלעגאַציעס.

די קרענץ אין א צאָהל פון איבער הונדערט זענען אוועקגעלעגט געוואָרען אין א בעזונדערען וואַגאָן.

• • •

שבת איז צוליב דעם טויט פון וואַ־יעוואָרא מאַנטיפעל פאַרגעקומען אין דער שטאָדט־שוהל אַן׳אזכרה, אין וועל־כער עס האָבען זיך בעטייליגט פאַר־שטעהער פון דער מאכט. נאָכדעם ווי דער חזן האָט געמאכט א אל מלא רחמים האָבען די היגע מורה הוראה׳ס הארבערג און גרינשפאן גערעדט אי־בער דער פערזענליכקייט פון פער־שטאָרבענעם.

מיט געזאנג פון כאָר איז די הזכרה פערענדיגט געוואָרען.

קאַלייקע קעלץ—דזיאלאשיץ.

אויף א קאָנפערענץ, וועלכער איז די טעג פאַרגעקומען אין דער וואָיעוואוד־זטווע איז בעשלאָסען געוואָרען צו צו־טרעטען אדורכפיהרען א קאַלייקע־קאָ־מוניקאציע פון קעלץ ביז דזיאלאשיץ.

די ארבייטען זאָלען זיך אין קור־צען אָנהויבען.

איבערגעפאָהרען צום טויט.

דער היגער איינוואוינער און מיט־גליעד פון דער פייערלעשער קאָמאַנ־דא אראם ניעדבאלסקי (66 י. א.) איז פאריגן וואך איבערגעפאָהרען געוואָרען דורך א פערזאָנען־צוג וואָס איז אָנ־געקומען פון טשענסטאכאָוו און אומ־געקומען אויפ׳ן ארט.

דער קאָנדוקטאָר פון דער קאַלייקע קעלץ—דזיאלאשיץ סטאַניסלאוו שיקארסקי איז צוליעב אונפאָרזיכטיגקייט ארונטער־געפאלען אונטער די רעדער פון צוג און געהרגעט געוואָרען אויפ׳ן אָרט.

פון מאגיסטראט.

אויף איינער פון די לעצטע זיצונ־גען איז בעשלאָסען געוואָרען די גע־ביידעס פון דער אלטער עלעקטראָוו־ניע אויסצונוצען צום געזעלשאפטליכען געברויך. צווישען אנדערע איז אקצ־עפטירט געוואָרען איבערצומאכען די 2 גרויסע זאהלען, וואו עס האָבען זיך געפינען די מאשינען, אויף האלעס.

א אָפענער בריף צו די ג׳ פאמיליעס קאַנער און פאסירמאַן.

אלס פאָרזיצער פון די יודישע קהלה אין קעלץ, בין איך זיינערצייט ארויס־געטרעטען מיט א פאָרשלאַג, אז די קהלה זאָלצונעמען דאָס בית החיים אלס אייגענטום פון די האנד פון די חברה קדישה.

באלד האָבען זיך געפונען אין שטאָדט פאנאטיקער, וועלכע האָבען אָנגעהויבען מיך צו בעקעמפפען מיט פערשידענע שקרים און בלבולים, וועלכע האָבען געזאָלט איבערצייגען די בעפעלקערונג, אז ווען דאָס בית החיים וועט זיין אין די הענד פון די קהלה, וועט פערשוואכט ווערען דער כבוד פון די פערשטאָרבע־נע.

אויבזואהל איך האב אלס עסקן ווע־ניג אכט געלעגט אויף דעם געפולדער, דאָך האָט איין בלבול מיר פערשאפט גרויסער שמערץ. מ׳האָט מיר נעמליך צו געשריבען ווערטער, וועלכע האָבען פערשוואכט דעם כבוד פון א נפטר וועלכער איז געוועזען איינער פון די אָנגעזעהענס־טע מענשען אין אונזער שטאָדט, מיינס א ידיד, מיט וועלכען איך האָב יאָהרען לאנג געארבייט צוזאמען אין פערשיע־דענע אינסטיטוציעס און וועמענט אָנ־דענקען ס׳איז מיר טייער. איך האָב גע־זאָגט מכלומרשט זיך אויסדריקען בשעת די פטירה פון ר׳ חיים קאַנער ז״ל, אז „ווען דאָס בית החיים וואָלט איינגע־שטאַנען אין די הענד פון די קהלה וואָלטען די יורשים געמוזט צאָהלען זעקס טויזענד זלאָטעס און יעון נישט, וואָלט איך געהייסען קובר זיין דעם נפטר הינטער דעם פ״אַט״.

טראָץ מיין נאָכפאָרשען האָט זיך מיר נישט איינגעגעבען צו ענטדעקען די קוועלע פון אזא שענדליכע ליגען און איך האָב עס דעריבער בעטראכט פאר איינע פון אסך אומגעלומפערטע שקרים, וואָס ווערען פערשפרייט דורך מענשען אהן נאָמען, און אויף וועלכע ס׳לייגט קיינער נישט קיין אכט.

ווי אויפגעציטערט בין איך אָבער געוואָרען, ווען איך האָב דעם לעצטען שבת געהערט פון ה׳ חיים זאגייסקי וויעדערהאָלט די זעלבע ווערטער, און אויף מיין פראגע צי ער האָט זיי געהערט פון מיר זעלבסט, האָט ער געענטפערט אז יאָ. איך האָט דאמאָלט פערשטאַנען, אז דאָס איז שוין נישט בלויז א אונ־שולדיגע פליאָפקע נור גאָר א אינטרי־גע פון בייזוויליגע מענשען, וואָס טרע־טען נישט צוריק פון בעשולדיגען מיך אין דבורים, וועלכע איך וואָלט נישט ארויסגעזאָגט וועגען א פחות מן הפחו־תים, און וואָס זענען עלול ארויסצורו־פען א טיעפע בעליידיגונג ביי די פאַ־מיליעס קאנער און פאסירמאַן און גלייכצייטיג צו מיר א האס.

בכדי איינמאָהל צו די נידריגע אינ־טריגע א סוף צו מאַכען זעה איך מיך געצוואונגען עפענטליך מתנצל צו זיין און צו ערקלערען פייערליך, אז די גאנצע מעשה איז שקר וכזב, אז איך האָב קיינמאָהל נישט געלאָזט פאלן אזעל־כע ווערטער און, אז איך האָב איבער־הויפט מיט ה׳ ח. זאגייסקי נישט גע־רעדט וועגען ר׳ חיים קאנער ז״ל.

גלייכצייטיג פאָדער איך אויף דעם ה׳ ח. זאגייסקי, אז ער זאָל עפענטליך וואָגען, ווען, אין ביי וועלכע אומשטענדען איך האָב איהם די אויבענדערמאָנטע ווערטער געזאָגט און ווער איז געווען דערביי פון פרעמדע מענשען, ווען נישט זאָל ער עפענטליך אָברופען זיין בע־שולדיגונג. וועט דאָס נישט געשעהען מאָ וועל איך ארויסציהען די געהעריגע קאָנסעקווענצען.

מיט דרך ארץ

י. מ רייזמאן.

דערשיטערט פונ׳ם טויט פון אונזער קאָמיטעט־מיטגליד

אהרן זאלצבערג נ. ע.

דריקען מיר אויס דער אין טרויער פארבליבענער פאמיליע

אונזער טיעפסטען מיטגעפיהל.

אינ׳ם פערשטאָרבענעם האָבען מיר פארלוירן אַן׳איבערגעגעבענעם חבר.

עהרע זיין אנדענקען!

דער קאָמיטעט פון דער האלץ סעקציע
בײם פראָפ. פאריין פון אָנגעשטעלטע,
באַשעפטיגט אין האנדעל און ביורא
אין קעלץ.

בצומק לבינו אנחנו מברכים את חברנו מר אלכסנדר זיונצקובסקי בברכת מז"ט חמה ולבבה לארושיו את העלמה מרת גיטל זילבערפרינד.

אלתר פנחס ברנקביץ, אברהם פרל,
גרשון זילבריכטין, אברהם דוד גולדבלוס,
למל כהן.

קילץ אב תרפ"ז.

בברכת מז"ט חמה אנחנו מברכים את חברנו חבר הועד של אגודת „צעירי-מזרחי" בקילצי

אלכסנדר זיונצקובסקי

לארשיו את העלמה מרת

גיטל זילבערפרינד

אגודת „צעירי-מזרחי" בקילצי.

Z intencji zaręczyn ukochanej koleżanki naszej **Zeli Gluzmanówny** z p. **Szlamkiem Kestenbergiem** życzymy im, ażeby przyszłość ich usłana była kwiatami.

WITKA HOCHBERŻANKA
POLA KLINOWSKA.

בברכת מזל טוב לרגלי בואו בברית האירושין של חברנו אלכסנדר זיאנצקובסקי מקיעלץ את העלמה גיטל זילבערפרינד מבנדין הננו מביעים את ברכתינו בברכת מזל-טוב. נחת ורב עונג ויזרח מז"ם כשמש בצהרים

שלמה קנאבל ישראל סאכאן.

קיעלץ.

גיטל זילבערפרינד אלכסנדר זיאנצקובסקי

בנדין קילץ

מאורשים

מנחם-אב התרפ"ז.

ברכת מזל-טוב חמה ולבבית לחברנו הנכבד אלכסנדר זיאנצקובסקי לרגלי ארושיו את העלמה הנכבדה מרת גיטל זילבערפרינד וראו ברכה ואושר רב כל ימי חייכם.

יחיאל מושקוביץ
ישראל רפופורט

קילץ.

בברכת מז"ט חמה ולבבית ועתיד מוהיר אנו מברכים את ידידנו וחברנו מר

משה יוסף ווינמאן

לרגלי בואו בברית האירושין, את בחירת לבו מרת חנה גוטליב תהי דרכם צלחה

ה. מרימונד ורעיתו
ה. זלאטא.

קילץ.

דאנקזאגונג

מיין הארציגסטען דאנק דריק איך אויס די ה"ה דאקטוירים גאלדשטיין און שטרום פאר זייער זארגפעלטיגער און הומאניטארער מעדיציניש בעהאנדלונג פון מיין זוהן און א דאנק וועלכען ער איז פאלקאם געזונד געווארען.

קעלץ. איטשע קאנער.

דאנקזאגונג

דערמיט דריקען מיר אויס א דאנק די אלע וועלכע האבען זיך בעטייליגט אין דעם בלימעל פערקויף לטובת אונזער ביבליאטעק א. נ. פרץ ביי דעם השומר הצעיר אין ראדאם. אויסגעצייכענט אבעסטען האבען זיך די פרל' רוזנצווייג, שרייבער און ה' קאביאנער. צוזאמען געזאמעלט 207.34

די פערוואלטונג.

PODZIĘKOWANIE.

Serdeczne wdzięczność wyrażam niniejszem Sz. P. **Stefanowi Tatarskiemu**, zamieszkałemu w Radomiu przy ul. Żabia Plocowa № 1. za łaskawy zwrot znalezionych przez Niego moich rzeczy, rytualnych do Rabina Tajtelbauma w Radomiu, które też dzięki Niemu otrzymałem.

Benjamin Lew, Kielce.

Kino „CZARY" w Kielcach.

DZIŚ!
Dwie serje w jednym programie! 16 aktów!
Zakończenie sensacyjnego filmu

Pociąg błyskawiczny 2420

3-cia serja **SZATAŃSKA AFERA**
z **Wiliamem Ducanen** w roli głównej
4-ta serja **JASKINIA ZŁOCZYŃCÓW.**

צאהן-דאקטארין

ח. ראקאטש

איז צוריקגעקומען

און נעמט ווידער אן קראנקע.

ראדאם, שעראקא (פילסודקים) 7.

א ווארענונג

צו די היינטיגע ראדאמער גמינע דאזאר־עס!

אזוי ווי אייער גאנצער ארבייט איז אריין צו ברענגען אין רעליגיעזען לעבען אין שטאדט, איבערהויפט אין שחיטה-ענינים, א דעמאראליזאציע און אונארדנונג. פון צייט צו צייט ברענגט איהר אהער פרעמדע שוחטים אין היגען שחט-הויז און צווינגט די קצבים און זענט מאכיל טרפות, איז מיר א וואונדער, אין דער צייט וואס יעדען איז בעוואוסט, אז א טייל פון אייערע אנפירער זענען ווייט פון מצות השם יתברך כמסחוי קשת, א זעלכע וואס עסען טרפות, זענען מחלל שבת בפרהסיא און די דאזיגע ווילען א דעה זאגען איבער כשרות און זענען מכשיל את הרבים. אמת עפ"י הממשלה געהערט איהר צו דער קהלה-פערוואלטונג, אבער אייערע רעכט זענען נור אין עקאנאמישע ווירטשאפטליכע אנגעלעגענהייטען, אבער נישט צו דעצידירען אין רעליגיעזע ענינים וכשרות הבשר.

לכן בין איך אייך מזהיר בשם דת תוה"ק ושלום העיר מהיום והלאה נישט מעהר צו דעמאראליזירען די שחיטה און נישט צו טוהן קיין שום זאך בנוגע די כשרות בלי ידיעתי ורשותי, וואס איך בין מורה הוראה שוין צוויי און דרייסיג יאהר. איהר דארפט וויסען, אז לויט'ן דין בשלחן ערוך דער וואס שחט בלי רשות הרב הדתי שחיטתו אסורה, ועפ"י הוקי הממשלה דארפט איהר אייך נישט מישען אין רעליגיעזע ענינים – די פרעמדע שוחטים בין איך מזהיר, דאס אויב זיי וועלען שחטען בלי רשותנו וועלען זיי בעדויערען.

וע"ז באעה"ח יום ג' לסדר „ושמרתם לעשות את כל החקים ואת המשפטים אשר אנכי נותן לפניכם היום" שנת תרפ"ז לפ"ק.

חיים מנחם מענדל הלוי קעסטענבערג
רב"ד דפה"ק ראדום.

צו דער אויפמערקזאמקייט פון אונזער ג' קונדשאפט!

צוליב דעם, וואס אין פערקויף האט זיך בעוויזען נאכגעמאכטער „פאטאקאל" געפאקט אין א ענלעכער פאקונג ווי דער אמת'ער, מאכען מיר אויפמערקזאם די ג' קונדשאפט, אז בייס קויפען די פלאנצען-פוטער „פאטאקאל" דארף געלייגט ווערען אכט אויף דער אויפשריפט

„POTOKOL"

ווי אויך אויפ'ן הכשר פונ'ם הרה"ג צבי חניך הכהן שליט"א

עוויין אבד"ק בענדין.

מיט אכטונג

Sp. Akc. Fabryki olejów
i tłuszczów roślinnych
„J. D **POTOKA** S-wie"
BĘDZIN - MAŁOBĄDZ.

Kino „CORSO" w Radomiu

Dziś i dni następnych!

TRAGEDJA PORUCZNIKA HUZARÓW

(Wytrąciły go w przepaść kobiety)

Dramat w 12-tu aktach, z życia największego hulaki na świecie.
W rolach głównych: **John Barrymore i Mary Astor.**

בעסטע שיפס-קאמוניקאציע צווישען פוילען און קאנאדע

„באלטיק-אמעריקא-ליין"

עמיגראציע — ענינים ערלעדיגט

ביורא „יוס"

קעלץ, קילינסקי גאס 8 №

הננו מביעים את השתתפותנו בצערו של אחנו דוד אברמנט לרגלי האסון שקרהו במות עליו אמו

שרה לאה

בעבודתו השומרית והארצי-ישראלית ימצא נחומים

קבוצת „התחיה"

של הסתדרות „השומר-הצעיר" ברדום.

משתתפים אנחנו בצערו של האח דוד אברמנט במות עליו אמו

שרה לאה אברמנט

בעבודתו השומרית ינחם.

הסתדרות „השומר הצעיר"
ברדום.

בלב קרוע ומורתת מביעים אנו את צערנו העמוק לאחנו דוד אברמנט

למות עליו **אמו**

ימצא נחומים בעבודתו השומרית והעולמית

בברכת שומרים חזק ואמץ!

מ. פירסטנברג, דב גרוספלד.